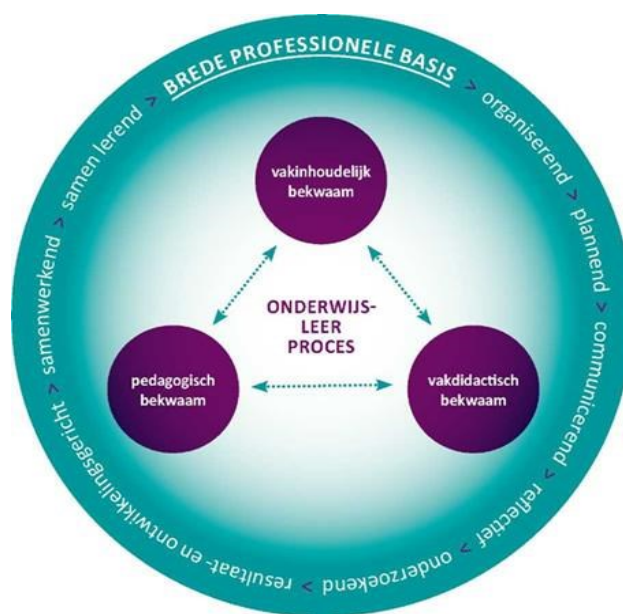

Afstudeerhandleiding

Tweedegraads lerarenopleidingen NHL Stenden deeltijd FO

2019-2020

Voorwoord

De afstudeerhandleiding voor de tweedegraads lerarenopleidingen (TLO) van NHL Stenden bestaat uit drie 'katernen'. Elk katern is te lezen als een aparte handleiding, en zal als zodanig ook digitaal op Blackboard en de site van het Praktijkbureau geplaatst worden. De bijlagen met feedback- of beoordelingsformulieren kunnen dan in een digitale vorm gedownload worden. De bijlagen die specifiek bij een bepaalde leeruitkomst/module horen, vind je direct bij het betreffende katern.

De afstudeerfase bestaat uit twee modules van 30 EC: Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo en Onderwijsprofessional leraar <vak> avo/bo. De eerstgenoemde heeft betrekking op je handelen als leraar en collega in de dagelijkse praktijk en heeft één leeruitkomst. De tweede module gaat om je bredere functioneren als professional en heeft twee leeruitkomsten: Professioneel profiel en Didactisch ontwerp.

Afstudeerplan

Bij het beginnen aan je afstudeermodules maak je als deel van je leerarrangement een afstudeerplan dat je bespreekt met je studiecoach. Hierin leg je vast welke afstudeerrichting je doet: avo, bo-vmbo of bo-mbo. In je afstudeerplan plan je ook met welke afstudeermodule of leeruitkomst je begint, of dat je de afstudeermodules gelijktijdig doet. De LUK Professioneel profiel rond je pas af na het behalen van de LUK's Handelingsbekwaam en Didactisch ontwerp. Na dit afstudeerplan kun je beginnen aan je professionaliseringsplan. Hierin leg je vast wat je leerdoelen zijn gezien het gevraagde eindniveau, welke activiteiten daarbij horen, op welke werkplek (eigen werkplek of stagevorm) je dat kunt doen en welke begeleiding daarbij gewenst en mogelijk is.

Ingangseisen

Voordat je aan de afstudeerfase (de module Handelingsbekwaam leraar of de module Onderwijsprofessional, of beide tegelijk) kunt beginnen, moet je in elk geval de propedeusemodules (de module Oriëntatie op onderwijs en beroep en de module Basis vakgebied) voor jouw opleiding behaald hebben. Dit is een formele ingangseis.

Daarnaast valt het zeer aan te bevelen om al zover mogelijk te zijn in de postpropedeusemodules 'Pedagogiek', 'Verdieping vakgebied' en 'Vakdidactiek'. N.B. Voor mensen die al jaren werkzaam zijn in het onderwijs kan wellicht Vakdidactiek en het vakdidactisch lesbezoek gecombineerd worden met de module Handelingsbekwaam leraar <vak>. Zij kunnen het portfolio voor die module voor een groot deel vullen op grond van hun werkervaring, ook voordat ze officieel aan de afstudeermodule beginnen.

Inschrijving bij het Praktijkbureau

Wanneer je aan de ingangseisen voor de afstudeerfase voldoet, kun je je werkplek aanmelden via het digitale meldingsformulier deeltijd van het Praktijkbureau. Dit formulier is te vinden via <https://intranet.nhlstenden.com>, selecteer je opleiding en ga vervolgens naar 'Praktijkbureau vo & mbo' en kies dan 'Werkplekieren deeltijd/flexibel'. Bij het Praktijkbureau geef je ook op wat jouw afstudeerrichting moet worden, zodat die in jouw leerplan (in het volgsysteem Progress) opgenomen kan worden.

Binnen NHL Stenden Hogeschool is de richting beroepsonderwijs verder gesplitst in een variant die gericht is op het vmbo en een variant die gericht is op het mbo. Op het supplement bij je diploma komt je afstudeerrichting te staan, maar die beperkt je bevoegdheid niet. Je diploma maakt je bevoegd voor het volledige tweedegraads gebied. De gekozen afstudeerrichting geldt voor beide modules, ook als deze niet gelijktijdig uitgevoerd worden.

Studenten van de deeltijd lerarenopleidingen zijn zelf verantwoordelijk voor het organiseren van een werkplek. Uiteraard kan het Praktijkbureau hierbij ondersteuning bieden.

Overeenkomst (stagecontract)

Na aanmelding ontvang je vanuit het Praktijkbureau per mail je overeenkomst. Een stagecontract is een overeenkomst tussen student, opleiding en wpl-school. Hierin staan de rechten en plichten beschreven van de verschillende partijen. De overeenkomst dient te worden ondertekend door de student en de wpl-school. De stageovereenkomst moet ook worden ingediend als het je eigen werkplek betreft.

Contactgegevens Praktijkbureau:

Ruimte: C1.052
Postbus 1080
8900 CB Leeuwarden
Rengerslaan 10 Leeuwarden
Tel: 058-2512090

Email: praktijkbureau@nhlstenden.com

Inhoudsopgave

Voorwoord

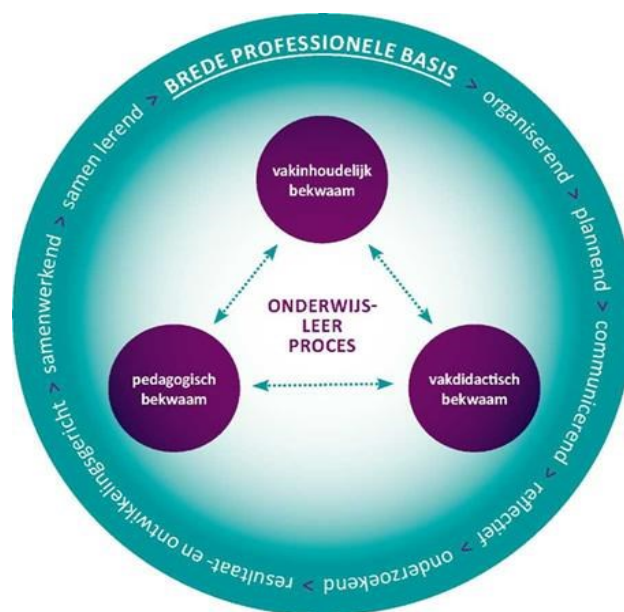
Handleiding Handelingsbekwaam leraar 2019-2020

Handleiding Didactisch Ontwerp 2019-2020

Handleiding Professioneel Profiel 2019-2020

Handleiding Handelingsbekwaam leraar

Module en leeruitkomst
Tweedegraads lerarenopleidingen NHL Stenden deeltijd FO

2019-2020

Voorwoord

De afstudeerhandleiding voor de tweedegraads lerarenopleidingen (TLO) van NHL Stenden bestaat uit drie 'katernen'. Elk katern is te lezen als een aparte handleiding, en zal als zodanig ook digitaal op Blackboard en de site van het Praktijkbureau geplaatst worden. De bijlagen met feedback- of beoordelingsformulieren kunnen dan in een digitale vorm gedownload worden. De bijlagen die specifiek bij een bepaalde leeruitkomst/module horen, vind je direct bij het betreffende katern.

Voor je ligt de handleiding van de module *Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo*. In deze module, die samen met de module *Onderwijsprofessional* de afstudeerfase beslaat, laat je zien dat je als zelfstandig docent kunt functioneren binnen de complexe beroepssituaties van alledag in de onderwijspraktijk. Welke onderwijspraktijk dat is, hangt af van je afstudeerrichting en je werkplek of stageplek. De afstudeerrichtingen zijn Algemeen Vormend Onderwijs (avo) en Beroepsonderwijs (bo). Bij de lerarenopleidingen van NHL Stenden Hogeschool is de richting beroepsonderwijs verder gesplitst in een variant die gericht is op het vmbo en een variant die gericht is op het mbo. Op het supplement bij je diploma komt je afstudeerrichting te staan, maar die beperkt je bevoegdheid niet. Je diploma maakt je bevoegd voor het volledige tweedegraads gebied.

In deze modulehandleiding vind je toelichting op de leeruitkomst *Handelingsbekwaam leraar <vak>*, waarin je toont dat je al je kennis en vaardigheden kunt toepassen in de praktijk. Daarbij gaat het niet alleen om de onderwijsactiviteiten en begeleiding die je verzorgt voor vo-leerlingen/mbo-studenten, maar ook om de afstemming van wat je doet op de lange termijndoelen van je vakgebied, en op de visie en inrichting van de school waar je werkt. Binnen de eindkwalificaties is dit omschreven als het perspectief 'door het jaar heen'. Als bijlagen in deze handleiding vind je de eindkwalificaties, de beoordeling en andere informatie die je nodig hebt om je (start)bekwaamheid als docent aan te tonen. Voor nadere informatie over de begeleiding kun je terecht bij je opleiding.

De term 'startbekwaamheid' is een landelijke term, die wellicht vreemd kan overkomen voor wie al langer werkzaam is in het onderwijs. Het spreekt voor zich dat deeltijdstudenten die al werkzaam zijn als docent, als bewijzen ook eerdere ervaringen en materialen kunnen aandragen. Zij zullen hun portfolio sneller vullen en minder tijd nodig hebben voor het aantonen van hun handelingsbekwaamheid. Voor deze studenten is het belangrijk om in overleg met het Praktijkbureau wel een 'formeel moment' te prikken waarop de module start, zodat begeleiding en beoordeling daarop aangepast kunnen worden en de afstudeerrichting ook in Progress terecht komt. De werkplek moet overeenkomen met de gekozen afstudeerrichting.

Uiteraard staat deze module/leeruitkomst niet los van de beide andere leeruitkomsten in de afstudeerfase, *Didactisch ontwerp* en *professioneel profiel*, die samen de module *Onderwijsprofessional leraar <vak> avo/bo* vormen. Die tweede module gaat om je bredere functioneren als professional: de beoordeling gaat over iets anders dan het concrete handelen in de praktijk. Natuurlijk hangen beide modules wel sterk met elkaar samen en is het dan ook aan te bevelen om ze gelijktijdig te doen. De leeruitkomst 'professioneel profiel' is echter de officiële afsluiting van het flexibele opleidingstraject en dus de laatste die je afrondt.

Afstudeerplan

Bij het beginnen aan je afstudeermodules maak je als deel van je leerarrangement een afstudeerplan dat je bespreekt met je studiecoach. Hierin leg je vast welke afstudeerrichting je doet: avo, bo-vmbo of bo-mbo. In je afstudeerplan plan je ook met welke afstudeermodule of leeruitkomst je begint, of dat je de afstudeermodules gelijktijdig doet. De LUK Professioneel profiel rond je pas af na het behalen van de LUK's Handelingsbekwaam en Didactisch ontwerp. Na dit afstudeerplan kun je beginnen aan je professionaliseringsplan voor de module. Hierin leg je vast wat je leerdoelen zijn gezien het gevraagde eindniveau, welke activiteiten daarbij horen, op welke werkplek (eigen werkplek of stagevorm) je dat kunt doen en welke begeleiding daarbij gewenst en mogelijk is.

Ingangseisen

Voordat je aan de afstudeerfase (de module Handelingsbekwaam leraar of de module Onderwijsprofessional, of beide tegelijk) kunt beginnen, moet je in elk geval de propedeusemodules (de module Oriëntatie op onderwijs en beroep en de module Basis vakgebied) voor jouw opleiding behaald hebben. Dit is een formele ingangseis.

Daarnaast valt het zeer aan te bevelen om al zover mogelijk te zijn in de postpropedeusemodules 'Pedagogiek', 'Verdieping vakgebied' en 'Vakdidactiek'. N.B. Voor mensen die al jaren werkzaam zijn in het onderwijs kan wellicht Vakdidactiek en het vakdidactisch lesbezoek gecombineerd worden met de module Handelingsbekwaam leraar <vak>. Zij kunnen het portfolio voor die module voor een groot deel vullen op grond van hun werkervaring, ook voordat ze officieel aan de afstudeermodule beginnen.

Inschrijving bij het Praktijkbureau

Wanneer je aan de ingangseisen voor de afstudeerfase voldoet, kun je je werkplek aanmelden via het digitale meldingsformulier deeltijd van het Praktijkbureau. Dit formulier is te vinden via <https://intranet.nhlstenden.com>, selecteer je opleiding en ga vervolgens naar 'Praktijkbureau vo & mbo' en kies dan 'Werkplekieren deeltijd/flexibel'. Bij het Praktijkbureau geef je ook op wat jouw afstudeerrichting moet worden, zodat die in jouw leerplan (in het volgsysteem Progress) opgenomen kan worden.

Binnen NHL Stenden Hogeschool is de richting beroepsonderwijs verder gesplitst in een variant die gericht is op het vmbo en een variant die gericht is op het mbo. Op het supplement bij je diploma komt je afstudeerrichting te staan, maar die beperkt je bevoegdheid niet. Je diploma maakt je bevoegd voor het volledige tweedegraads gebied. De gekozen afstudeerrichting geldt voor beide modules, ook als deze niet gelijktijdig uitgevoerd worden.

Studenten van de deeltijd lerarenopleidingen zijn zelf verantwoordelijk voor het organiseren van een werkplek. Uiteraard kan het Praktijkbureau hierbij ondersteuning bieden.

Overeenkomst (stagecontract)

Na aanmelding ontvang je vanuit het Praktijkbureau per mail je overeenkomst. Een stagecontract is een overeenkomst tussen student, opleiding en wpl-school. Hierin staan de rechten en plichten beschreven van de verschillende partijen. De overeenkomst dient te worden ondertekend door de student en de wpl-school. De stageovereenkomst moet ook worden ingediend als het je eigen werkplek betreft.

Contactgegevens Praktijkbureau:

Ruimte: C1.052

Postbus 1080

8900 CB Leeuwarden

Rengerslaan 10 Leeuwarden

Tel: 058-2512090

Email: praktijkbureau@nhlstenden.com

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Doel van de afstudeermodule Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo	6
2 Uitvoering module/leeruitkomst Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo	7
Start- en oriëntatiefase	8
Startgesprek	8
Verdiepingsfase.....	9
Vakdidactisch bezoek.....	9
Voortgangsgesprek	9
Eindfase.....	10
3 Beoordeling Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo	10
Procedure beoordelingsgesprek	10
Eisen aan het beoordelingsportfolio Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo	10
4 Begeleiding Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo	12
Bijlage 1 Landelijke bekwaamheidseisen/Eindkwalificaties.....	13
Bijlage 2a Formatief Lesobservatieformulier Handelingsbekwaam.....	20
Bijlage 2b Formatief Lesobservatieformulier Handelingsbekwaam – mbo	23
Bijlage 3 Feedbackinstrument Voortgangsgesprek Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo	25
Bijlage 4 Beoordelingsrubric Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo	27

1. Doel van de afstudeermodule Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo

In de afstudeerfase van je opleiding laat je zien dat je minimaal het eindniveau hebt bereikt zoals dat in de landelijke bekwaamheidseisen voor leraren vanaf augustus 2017 wordt omschreven als 'startbekwaam': zie bijlage 1.

De module Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo draait om je functioneren in de dagelijkse praktijk als leraar in hetzij havo-vwo, hetzij vmbo, hetzij mbo (afhankelijk van de afstudeerrichting die je kiest). Daarbij gaat het om alles wat tot het werk van een leraar behoort, van onderwijs ontwerpen en uitvoeren, leerlingen begeleiden tot teamvergaderingen bijwonen en contact met ouders of andere externe partijen onderhouden. Voor deze module is het cruciaal dat je naast bewijzen van wat je doet en maakt (beeldmateriaal, onderwijsmateriaal) ook onderbouwde reflectie op je eigen vakdidactische en pedagogische keuzes en handelen in de praktijk en feedback van je leerlingen/studenten, werkplekbegeleiders en anderen in je portfolio opneemt. Doel is om aan te tonen dat je in je professioneel handelen in de praktijk voldoet aan het eindniveau van de bachelor tweedegraads lerarenopleiding.

Voor deze module is er één veelomvattende leeruitkomst gedefinieerd:

Je past jouw kennis, vaardigheden en inzichten toe in de praktijk van jouw afstudeerrichting als een handelingsbekwaam vakdocent binnen de kaders van de bekwaamheidseisen. Dat betekent dat je doelmatig en intercultureel sensitief handelt t.a.v. leerlingen, collega's en alle andere betrokkenen, in het voorbereiden, uitvoeren, evalueren en ontwikkelen van onderwijs op jouw school en dat je je handelen onderbouwt vanuit actuele inzichten uit theorie en praktijk.

De bijbehorende beoordelingscriteria zijn:

1. Je speelt doelmatig en intercultureel sensitief in op verschillen tussen leerlingen/studenten en moedigt hen op positieve wijze aan zich te ontwikkelen, in het vak(gebied) en in hun persoonlijke vorming.
2. Je creëert een ordelijk en veilig werk- en leerklimaat in verschillende onderwijsleersituaties en onderzoekt bij moeilijkheden mogelijke oplossingen.
3. Je ontwerpt en geeft (vak)didactisch verantwoorde effectieve en activerende onderwijsactiviteiten (inclusief toetsing/evaluatie) die bijdragen aan lange termijn doelen binnen het curriculum, en je speelt didactisch effectief en gefundeerd in op verschillen tussen leerlingen/studenten.
4. Je staat zo ver boven de leerstof die vereist is voor jouw vak(gebied) dat je de leerstof adequaat kunt aanpassen aan de doelgroep binnen je afstudeerrichting.
5. Je bent betrouwbaar en proactief als collega binnen de vakgroep/het team op de school en stemt af met anderen die bij de leerling/student betrokken zijn, zoals ouders en begeleiders van het leren op de werkplek.
6. Je handelt vanuit pedagogisch-didactische opvattingen over vak en onderwijs, met een onderzoekende houding en systematische ontwikkeling gebaseerd op inzichten uit literatuur en op relevante gegevens uit de praktijk.

Voor het aantonen van deze leeruitkomst verzamel je bewijsstukken om aan te tonen dat je aan deze criteria voldoet; de invulling hiervan is grotendeels aan jezelf. Deze bewijsstukken gebruik je om je voortgang te illustreren bij het voortgangsgesprek en (een selectie ervan) neem je bij de afronding op in je beoordelingsportfolio.

2 Uitvoering module/leeruitkomst Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo

Voor de deeltijd/FO-studenten is er geen vaste duur voor een 'stage' vastgelegd, omdat de context per student zo kan verschillen¹. Het gaat er om dat de bewijzen voor de leeruitkomsten in de authentieke praktijkcontext zijn verzameld en dat ze het gevraagde bachelorniveau volgens de actuele criteria aantonen.

Het maakt vooral uit welke leeruitkomsten je in je leerarrangement combineert en of je al een werkplek hebt in de richting die je als afstudeerrichting kiest. Is dat laatste het geval, dan moet je er voor zorgen dat je een werkplekbegeleider krijgt toegewezen. Je meldt dan bij het Praktijkbureau vanaf welk moment je officieel begint aan de afstudeermodule Handelingsbekwaam, zodat begeleiding en beoordeling geregeld kan worden.

In andere gevallen neem je in een vroeg stadium contact op met het Praktijkbureau. Zij kunnen je helpen bij het zoeken naar een plek. Als die door jou of door het Praktijkbureau gevonden is, kun je in een kennismakingsgesprek op de school een beeld krijgen van de mogelijkheden die er op die wpl-school zijn en welke afspraken er met betrekking tot stagiaires gelden.

Om de leeruitkomst aan te tonen, volg je een aantal stappen. De invulling hiervan is grotendeels aan jezelf. Enkele momenten / activiteiten staan in dit proces wel vast. Deze worden hierna kort beschreven:

Periode	Specifieke activiteit	Deelnemers aan deze activiteit
Vooraf	<ul style="list-style-type: none"> - Inventariseren mogelijkheden en wensen afstudeerfase, inclusief keuze voor een afstudeerrichting avo, bo-vmbo of bo-mbo - Maken van een professionaliseringsplan 	Student Studiecoach/afstudeerbegeleider
Indien van toepassing	<ul style="list-style-type: none"> - Kennismaken op de school en met alle betrokkenen 	Student Schoolopleider Werkplekbegeleider
Start & oriëntatiefase	<ul style="list-style-type: none"> - Startgesprek aan de hand van professionaliseringsplan 	Student Eerste examinator (van je eigen opleiding) Evt.studiecoach
Verdiepingsfase	<ul style="list-style-type: none"> - Lesbezoek (formatieve beoordeling in de authentieke situatie door de eerste examinator) - Voortgangsgesprek, gekoppeld aan het lesbezoek 	Student Eerste examinator Schoolopleider/ Werkplekbegeleider
Eindfase	<ul style="list-style-type: none"> - Opstellen beoordelingsportfolio - Beoordelingsgesprek HB 	Student Eerste en tweede examinator Schoolopleider*/Wpl-begeleider* <i>* eventueel als toehoorders</i>

¹ Om toch enig idee te hebben: voor voltijdstudenten beslaat de afstudeerfase een volledig jaar in de praktijk van hun afstudeeromgeving, waarbij ze voor ongeveer 0,25 fte (minimaal 6 lesuren in het VO of 3 dagdelen in het mbo) ingezet worden bij onderwijsactiviteiten, verdeeld over 3 dagen, met de resterende tijd voor onderwijsvoorbereiding, professionalisering en het didactisch ontwerponderzoek.

Start- en oriëntatiefase

(Begin van afstudeermodule handelingsbekwaam leraar<vak> avo/bo tot aan het startgesprek)

- In deze fase maak je kennis met de groepen en de collega's (indien je wpl-school niet je werkplek is). Je kunt mogelijk aansluiten bij intervisiebijeenkomsten voor lio-studenten of beginnende docenten op je school. Ook vorm je met een aantal medestudenten van de TLO-deeltijd een (digitale) leergemeenschap, waarbij je begeleiding krijgt van je studiecoach/afstudeerbegeleider.
- De eerste weken ben je bezig met het concretiseren van de leeruitkomst naar je vak, de afstudeerrichting, de school en jezelf. Je werkt dit uit in een professionaliseringsplan, waarin je aangeeft wat je leerdoelen zijn voor de module Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo, welke bewijzen voor je portfolio je mogelijk al hebt en welke concrete activiteiten je gaat ondernemen. De leerdoelen zijn geformuleerd in de context van je afstudeerrichting, vak, werkplek en je eigen professionele ontwikkeling en komen voort uit de leeruitkomst en de daaronder liggende bekwaamheidseisen. Het professionaliseringsplan heeft het karakter van een groeidocument en zal regelmatig worden bijgesteld.

Je kunt bij het opstellen van het professionaliseringsplan gebruikmaken van je studiecoach of begeleider van de afstudeerfase, of misschien helpen onderstaande richtvragen:

Concretiseren LUK	Wat kan ik al? Wat doe ik al?	Wat moet/wil ik nog leren?	Hoe ga ik dat leren?	Hoe ga ik dat laten zien?
Concretiseren van de LUK naar vak, afstudeerrichting, school en jezelf.	Analyseren van wat je al kunt a.d.h.v. de geconcretiseerde LUK.	Vanuit de vorige stap komen tot het vaststellen van leerdoelen.	Vertalen van je leerdoelen naar concrete leeractiviteiten in een plan van aanpak (professionaliseringsplan)	Bedenken welke portfoliostukken je wilt gaan gebruiken om de LUK aan te tonen.

- Je bespreekt je professionaliseringsplan met je studiecoach/afstudeerbegeleider en je werkplekbegeleider en/of schoolopleider, vraagt hen om feedback en past het professionaliseringsplan waar nodig aan. Je studiecoach/afstudeerbegeleider zal bij het geven van feedback voornamelijk letten op de volledigheid en haalbaarheid. De werkplekbegeleider en/of schoolopleider zullen bij het geven van feedback vooral kijken of je leerdoelen en activiteiten passend zijn bij de ontwikkeling die zij zien in jouw functioneren en de mogelijkheden in de school.
- De start- en oriëntatiefase wordt afgesloten met het startgesprek:

Startgesprek

Het doel van dit gesprek is inzicht te krijgen in je ontwikkeling en vooruit te kijken naar de volgende fase. Het is dus een ontwikkelingsgericht gesprek. Bij dit gesprek zijn de eerste examinator van je opleiding aanwezig en evt. je studiecoach/afstudeerbegeleider aanwezig.

Ter voorbereiding op dit gesprek lever je een week van tevoren de volgende documenten aan:

- je professionaliseringsplan, inclusief feedback van je studiecoach / werkplekbegeleider
- korte beschrijving van de stand van zaken (reflectie): welke activiteiten heb je al gedaan; hoe ver ben je met je plan en waar sta je nu?

Tijdens het startgesprek staat centraal wat jij nodig hebt om te ontwikkelen tot startbekwaam leraar in jouw vakgebied en afstudeerrichting.

Na afloop van het gesprek geeft de examinator feedback en schrijf jij een kort reflectieverslag. De examinator zet een handtekening onder het verslag. Dit verslag gaat naar de studiecoach (en alle betrokkenen van het gesprek). Tevens stel je indien van toepassing je professionaliseringsplan Handelingsbekwaam bij.

In geval van vragen of ontwikkelingen waar overleg voor nodig is nemen studiecoach en schoolopleider/werkplekbegeleider contact met elkaar op.

Verdiepingsfase

- Gedurende deze fase ben je bezig met de door jou geformuleerde activiteiten en de taken die je hebt binnen de school. In deze fase breng je verdieping aan in je ontwikkeling tot startbekwaam docent in jouw vak en afstudeerrichting. Dit doe je aan de hand van het professionaliseringsplan, dat je naar aanleiding van feedback hebt bijgesteld.
- Je verzamelt bewijzen waarmee je aantoont aan de leeruitkomst(en) te voldoen.
- Je organiseert in samenspraak met de studietoestelcoach/afstudeerbegeleider een vakdidactisch lesbezoek, met aansluitend het voortgangsgesprek:

Vakdidactisch bezoek

Het vakdidactisch bezoek vindt plaats in de authentieke situatie. Dit bezoek is formatief van aard en wordt gedaan door de eerste examinerende zijnde een docent van jouw opleiding. De docent kan hierbij gebruik maken van een van de feedbackformulieren uit bijlage 2.

Je examinerende (opleidingsdocent) observeert je bij een onderwijsactiviteit en geeft ook schriftelijke feedback. Je maakt een verslag op basis van het feedbackformulier en het gesprek en gaat zowel theoretisch als praktisch aan de slag met deze feedback. Je probeert nieuwe dingen uit en reflecteert hierop en je verwerkt dit in het beoordelingsportfolio.

Een week van tevoren lever je bij de eerste examinerende aan:

- je meest recente versie van je professionaliseringsplan Handelingsbekwaam leraar (inclusief je voorgenomen portfolio-opbouw);
- feedback van je werkplekbegeleider;
- een videofragment van je handelen in een authentieke situatie met toelichting (indien toegestaan, zie protocol beeldmateriaal);
- materiaal waar je trots op bent, met een theoretische onderbouwing van gemaakte keuzes.
- voorbereiding van de onderwijsactiviteit voor het lesbezoek -bijvoorbeeld een lesplanformulier en onderwijsmateriaal-, en een theoretische verantwoording van de gemaakte pedagogische en didactische keuzes gekoppeld aan je vak- en onderwijsvisie
- eventueel punten waar je specifiek feedback op wilt hebben

Voortgangsgesprek

Gekoppeld aan het lesbezoek vindt er een voortgangsgesprek plaats met jou, de eerste examinerende en de schoolopleider/werkplekbegeleider. Het belangrijkste doel hiervan is dat je een helder beeld krijgt van waar je staat in je ontwikkeling tot startbekwaam leraar. Jij krijgt hierdoor inzicht in waar je staat en wat je nog te doen hebt om het eindniveau aan te tonen. Het gesprek levert input voor jou zelf, maar ook voor de schoolopleider/ werkplekbegeleider. Het is aan te bevelen om dit lesbezoek en gesprek vroeg te plannen, zodat je gericht met de feedback verder kunt.

Na afloop vullen de examinerende en schoolopleider/werkplekbegeleider het Feedbackinstrument Voortgangsgesprek Handelingsbekwaam leraar (Bijlage 3) in. De examinerende geeft duidelijk aan of je ontwikkeling op het gewenste niveau ligt. Je schrijft zelf een reflectie n.a.v. dit gesprek dat je naar alle aanwezigen en de studietoestelcoach toestuurt. Tevens stel je je professionaliseringsplan weer bij, waarbij je leerdoelen opneemt voor de eindfase.

Eindfase

(Deze fase loopt tot de aanvraag van je assessment.)

- In deze fase werk je verder aan je ontwikkeling tot startbekwaam docent in jouw vakgebied en afstudeerrichting. Dit doe je aan de hand van het professionaliseringsplan, dat je naar aanleiding van het voortgangsgesprek hebt bijgesteld.
- Je completeert het beoordelingsportfolio waarin je door middel van kritische reflecties en bewijzen aantoont aan de leeruitkomst te voldoen.
- Ter afsluiting van deze fase vindt het beoordelingsgesprek Handelingsbekwaam Leraar plaats aan de hand van jouw portfolio.

3 Beoordeling Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo

Aan het eind van het leerproces volgt de (leerwegaafhankelijke) toetsing. Zelf speel je een cruciale rol in het vormgeven hiervan: jij levert de inhoud. Dit zijn de kritische reflecties en bewijsstukken die je in je beoordelingsportfolio hebt verzameld. Je zorgt ervoor dat elke indicator op het juiste niveau wordt aangetoond.

De examinering bestaat uit een gesprek met je 1e en 2e examinerator. De aanwezigheid van je werkplekbegeleider en schoolopleider is wenselijk, maar zij hebben geen beoordelende rol². Dit gesprek wordt aan de hand van je beoordelingsportfolio gevoerd.

Procedure beoordelingsgesprek

Het portfolio stuur je minimaal twee weken voor het eindgesprek naar beide examineratoren. Het gesprek duurt 90 minuten. Jij geeft een presentatie van ongeveer 20 minuten, waarbij het uitgangspunt is dat de examineratoren kennis hebben genomen van het portfolio. Daarna volgt een criteriumgericht interview van 40 minuten dat zich richt op de volgende onderdelen:

- In hoeverre is aan de leeruitkomst en bijbehorende indicatoren voldaan, m.a.w. ben je handelingsbekwaam?
- Hoe heb je je in de gekozen afstudeerrichting ontwikkeld?
- Wat zijn verdere professionele ontwikkelpunten voor jou in de komende tijd?

Ten slotte gaan de examineratoren zich beraden en vullen zij samen de beoordelingsrubric in (zie bijlage 4). Daarna bespreken zij de (voorlopige) uitslag met je.

Eisen aan het beoordelingsportfolio Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo

Je levert je portfolio zo kort en bondig mogelijk aan. In totaal bestaat het beoordelingsportfolio uit:

- voorblad conform de algemene instructies voorblad
- inhoudsopgave
- kort voorwoord
- een kritische reflectie waarbij je de indicatoren van de leeruitkomst doorneemt (maximaal 2 A4 per indicator). Je verwijst in de reflectie steeds naar de betreffende bewijsstukken in de bijlagen.
- conclusie waarbij je in gaat op de centrale vragen:
 - Waaruit blijkt dat ik startbekwaam leraar ben?
 - Wat laat ik zien aan ontwikkeling in de gekozen afstudeerrichting avo of (v)mbo?
 - Wat zijn voor de komende jaren mijn ontwikkelpunten?

² Tenzij de schoolopleider is aangewezen als tweede examinerator.

- Bijlagen met een selectie van bewijsstukken, waaronder in ieder geval:
 - videofragment van je handelen in een authentieke situatie (indien toegestaan volgens het privacyprotocol)
 - materiaal van onderwijsactiviteiten
 - feedback van je werkplekbegeleider
 - feedback van de opleidingsdocent n.a.v. het vakdidactisch bezoek en je reflectie hierop
 - feedback van leerlingen/ studenten
 - verslag van het voortgangsgesprek en de daaruit volgende bijstellingen in je professionaliseringsplan

VRAAK-criteria voor bewijsmateriaal

Het bewijsmateriaal kan allerhande vormen hebben: beeldmateriaal, beroepsproducten, feedback van anderen etc. Voor het bewijsmateriaal gelden de voorwaardelijke eisen dat de bewijsstukken gevarieerd, relevant, authentiek, actueel en van de gevraagde kwaliteit zijn.

Variatie van het bewijsmateriaal: zijn de bewijsstukken afkomstig uit voldoende gevarieerde contexten? Dekken de bewijsstukken samen de volledige 'scope' of reikwijdte van de leeruitkomst? Bijvoorbeeld bekwaamheid in het uitvoeren van onderwijs vraagt om bewijsstukken uit verschillende onderwijsituaties.

Relevantie van het geleverde bewijsmateriaal: is het materiaal inhoudelijk relevant voor de betreffende leeruitkomst(en)? Laten de bewijsstukken zien dat er sprake is van een beheersingsniveau zoals in de leeruitkomsten is geformuleerd? (Kijk hiervoor ook naar de onderliggende bekwaamheidseisen niveau 3.) Is de context waarop het geleverde materiaal betrekking heeft relevant?

Authenticiteit van het bewijsmateriaal: centraal staat hier de vraag of en in welke mate het materiaal dat is aangedragen daadwerkelijk door jou is geproduceerd of betrekking heeft op jouw taak/beroepsuitoefening. Als het materiaal in samenwerking met anderen is geproduceerd, wat was dan jouw rol hierin?

Actualiteit van het bewijsmateriaal: laat het materiaal zien dat je de kennis en vaardigheden die in de leeruitkomst genoemd worden nog steeds beheerst? Bijvoorbeeld bij zelf ontwikkeld lesmateriaal maakt het uit hoe recent het is en hoe recent bronnen zijn waarop je baseert.

Kwaliteit van het bewijsmateriaal: laat het bewijsmateriaal zien hoe intensief of langdurig je ervaring is? Het maakt bijvoorbeeld uit of je met een of met vele doelgroepen hebt gewerkt etc. Wordt aangetoond dat de verworven competenties worden beheerst op hbo-propedeuseniveau, bachelor- of masterniveau?

4 Begeleiding Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo

De begeleiding van deeltijdstudenten ziet er anders uit dan die van voltijdstudenten: niet alleen vanwege de grotere spreiding in tijd en omvang van het werkplekleren en grotere geografische spreiding van de betrokken scholen, maar ook vanwege het maatwerk in flexibel onderwijs en de grote aantallen deeltijdstudenten die al onderwijservaring hebben.

Soms is het voor deeltijdstudenten (m.n. binnen opleidingsscholen) mogelijk om aan te schuiven bij al bestaande intervisiegroepen zoals een LiO-netwerk of professionaliseringsgroepen, bijvoorbeeld voor startende docenten. Als die mogelijkheid er niet is of niet voor de hand ligt op de eigen school (omdat die tegelijk ook de werkplek is), kan via de Tweedegraads lerarenopleidingen intervisie geregeld worden. Je kunt voor nadere informatie terecht bij je opleiding.

Bij wie kun je terecht voor wat?

Begeleiding bij de plaatsing door het Praktijkbureau

In overleg met de scholen voor voortgezet onderwijs en mbo in de noordelijke provincies, is afgesproken het Praktijkbureau van de Academie vo & mbo altijd zicht heeft op welke studenten er op welke scholen geplaatst worden of bezig zijn met werkplekleren. Dit geldt ook voor de deeltijdstudenten: het Praktijkbureau moet altijd op de hoogte zijn, ook als je je eigen werkplek gebruikt voor het werkplekleren. Het praktijkbureau kan je ook helpen bij het zoeken van een geschikte plek.

Begeleiding op je leerwerkplek door een werkplekbegeleider

Je wordt op de school vooral begeleid door de werkplekbegeleider, die daarvoor bij voorkeur een training heeft gehad en die daarnaast als contactpersoon fungeert naar de studietoestel van het instituut. Streven is om elke student niet alleen aan een werkplekbegeleider te koppelen, maar een heel team of hele sectie verantwoordelijkheid te geven voor een goede leeromgeving.

Begeleiding binnen je school(locatie) door schoolopleider en instituutopleider

Op veel (opleidings)scholen in de drie noordelijke provincies is er ook een schoolopleider aanwezig en een instituutopleider vanuit NHL Stenden. Bij hen kun je terecht voor praktische vragen over de school en voor de intervisiemogelijkheden.

In het kader van de AVG wordt samen met de school gekeken naar mogelijkheden die er zijn om je handelen in de praktijk aan te tonen met videobeelden. Dit gebeurt altijd in lijn met het privacyprotocol van de school. Het privacyprotocol van de Academie vo & mbo is te vinden op de intranetsite van het Praktijkbureau.

Begeleiding van je didactisch handelen door een vakdidactisch expert vanuit de opleiding

Als deeltijdstudent (flexibel onderwijs) krijg je vanuit het instituut een vakdidactisch lesbezoek, dat je zowel kunt gebruiken voor de module Vakdidactiek als voor de module Handelingsbekwaam leraar.

Begeleiding van je voortgang door je studietoestel

Het is belangrijk om je studietoestel goed op de hoogte te houden. Als de school waar je bezig bent met het werkplekleren geen mogelijkheden voor intervisie biedt, kan je studietoestel op het instituut zoeken naar mogelijkheden (bijvoorbeeld door een intervisiegroepje van deeltijdstudenten uit verschillende opleidingen).

In verband met een adequate studietoestel is het nodig dat de relevante persoonlijke informatie over jou zowel bekend is bij de begeleider in de school als bij je studietoestel van de opleiding.

Bijlage 1 Landelijke bekwaamheidseisen/Eindkwalificaties

EEN BEKWAME LERAAR

Een bewame leraar is een leraar die heeft aangetoond dat hij met zijn vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische kennis en kunde zijn werk als leraar en als deelnemer aan de professionele onderwijsgemeenschap die hij samen met zijn collega's vormt, kan verrichten op een professioneel doelmatige en verantwoorde wijze.

De bekwaamheid van de leraar wordt in belangrijke mate bepaald door zijn vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische kennis en kunde. De basis daarvan wordt in de bekwaamheidseisen vastgelegd.

Bij de interpretatie van de bekwaamheidseisen zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- **De leraar is een professional:** Hij heeft een complex professioneel beroep dat hoge eisen stelt aan het niveau van zijn beroepskennis en -kunde. De leraar werkt in een professionele ruimte waarin hij verantwoordelijkheid neemt en voortdurend afwegingen en keuzes maakt. Hij werkt met een onderzoekende, resultaat- en ontwikkelingsgerichte houding zowel in de dagelijkse uitvoering als bij het bijstellen en verbeteren van het onderwijs. Het vermogen om zich blijvend te kunnen ontwikkelen in zijn werk, samen met en van zijn collega's te kunnen leren en bij de tijd te blijven is daarbij essentieel. Met collega's worden hier professionals bedoeld, ook van andere beroepen en zowel binnen als buiten de school. Het meewerken aan innovatie en onderzoek wordt onder deze uitspraak begrepen. Als professional in het onderwijs kan hij op basis van een brede algemene ontwikkeling, actuele ontwikkelingen in de samenleving vertalen naar zijn onderwijspraktijk.
- **Het gewenste niveau van beroepskennis en -kunde:** maakt het noodzakelijk dat de leraar een opleiding voltooid heeft op ten minste bachelor- of masterniveau of een opleiding die daaraan

gelijkwaardig is. Deze opleidingen moeten voldoen aan algemene criteria van niveau en kwaliteit, die dus ook voor deze bekwaamheidseisen gelden. Eisen betreffende de taal- en rekenvaardigheid van de leraar maken hier deel van uit. Deze criteria vormen het referentiekader voor het vaststellen van het niveau van bekwaamheid.

- **Werken in het onderwijs is teamwerk:** samenwerken met collega's, ouders en anderen, het aanspreken en aanspreekbaar zijn en het professionele handelen uitleggen en verantwoorden. Dit vereist communicatieve vaardigheden en goed kunnen samenwerken. Anderen zijn in deze context degene die professioneel bij de leerling of bij het onderwijs betrokken zijn. Dat kunnen onder andere beroepsbeoefenaren zijn in de sfeer van jeugdwerk, maatschappelijk werk, justitie of gezondheidszorg. Het gaat bijvoorbeeld ook om contacten met buitenschoolse opvang of samenwerking op het gebied van sport, kunst en cultuur. In het beroepsonderwijs bijvoorbeeld ook om de samenwerking met stagebedrijven en begeleiders op de werkplek. Om zijn beroep goed te kunnen uitoefenen moet de leraar kunnen organiseren, plannen en prioriteiten stellen.
- **Bekwaamheid is meer dan kennis en kunde:** In de interactie tussen de leraar en de leerling spelen de persoonlijkheid en de beroepshouding van de leraar een belangrijke rol. Het is daarom essentieel dat de leraar beschikt over zelfkennis en in staat is tot kritische reflectie op zichzelf in het professionele handelen.

Deze uitgangspunten zijn bij de lerarenopleidingen van NHL Stenden Hogeschool vooral geëxpliciteerd in de onderliggende 'brede professionele basis'. Omdat ze onder de andere bekwaamheidsdomeinen liggen, vervullen ze een essentiële rol in de opleiding tot leraar. Inhoudelijk zijn ze verbonden met de andere drie domeinen, maar de focus ligt meer op attitude dan op kennis en kunde.

1 BREDE PROFESSIONELE BASIS VOOR BEKWAAMHEID EN KWALIFICATIE LERAAR VO en DOCENT EDUCATIE EN BEROEPSONDERWIJS

Op basis van gevorderde kennis en kunde binnen zijn vakgebied, de vakdidactiek daarvan en pedagogische theorieën en methodieken die relevant zijn voor zijn onderwijs, en ondersteund door gespecialiseerde handboeken en onderwijsmethodes kan de leraar:

- zijn eigen onderwijs vormgeven, afstemmen op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, uitvoeren, evalueren en bijstellen.
- samenwerken met collega's in - en waar relevant ook buiten - de eigen instelling en zijn professionele handelen waar nodig afstemmen met hen.
- bijdragen leveren aan onderwijskundige ontwikkelingen door het raadplegen van bronnen, het inbrengen van informatie en kritische bijdragen aan oordeelsvorming en het oplossen van praktijkproblemen.
- meewerken aan praktijkgericht onderzoek ten behoeve van onderwijsontwikkelingen en gebruik maken van nieuwe kennis en inzichten uit onderzoek die praktijkgericht zijn uitgewerkt en beproefd.
- zijn professionele handelen uitleggen en verantwoorden.
- zelfstandig vormgeven aan zijn professionele ontwikkeling.

1 BREDE PROFESSIONELE BASIS - AFSTUDEERFASE

Onderzoekend vermogen

- doet didactisch ontwerponderzoek ten behoeve van onderwijsontwikkelingen en maakt gebruik van nieuwe kennis en inzichten uit onderzoek die praktijkgericht zijn uitgewerkt en beproefd.
- kan bijdragen leveren aan onderwijskundige ontwikkelingen door het raadplegen van bronnen, het inbrengen van informatie en kritische bijdragen aan oordeelsvorming en het oplossen van praktijkproblemen.

Digitale geletterdheid

- kan actuele digitale middelen verantwoord en effectief inzetten voor zijn onderwijs.
- houdt zich op de hoogte van actuele ontwikkelingen in de inzet van educatieve digitale middelen.

Professionele samenwerking

- kan betrouwbaar en proactief functioneren als collega binnen de vakgroep/het team op de school.
- kan samenwerken met collega's in - en waar relevant ook buiten - de eigen instelling en zijn professionele handelen waar nodig afstemmen met hen.
- kan methoden voor collegiale consultatie, intervisie, supervisie en andere vormen van samenwerken inzetten ten behoeve van de eigen ontwikkeling of die van de school.
- kan gesprekken voeren met derden in belang van de ontwikkeling van zijn leerling.
- gaat professioneel om met situaties waarin belangen / standpunten / emoties conflicteren.

Beroepsbeeld

- kan zijn onderwijs afstemmen op maatschappelijke, regionale tot internationale, ontwikkelingen en zijn leerlingen voorbereiden op de maatschappij, met verdiepende kennis van de contextspecifieke aspecten van (voorbereidend) beroepsonderwijs of algemeen vormend onderwijs (afhankelijk van de gekozen afstudeerrichting).
- gedraagt zich naar zijn sociaalmaatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden als docent, in zijn bijdrage aan de kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming van zijn leerlingen.
- is bekend met enkele vormen waarin de beroepsgroep zich internationaal, landelijk en regionaal organiseert en actuele ontwikkelingen daarin.

Professioneel profiel

- kan zijn professionele handelen uitleggen en verantwoorden aan de hand van actuele bronnen.
- kan een eigen onderwijs- en vakvisie m.b.t. de afstudeerrichting onderbouwen met actuele literatuur en verbinden aan eigen voorbeelden en regionale, landelijke en internationale voorbeelden.
- kan in professionele dialoog de eigen professionele identiteit ontwikkelen.
- zet zijn persoonlijke professionele talenten in voor zijn leerlingen, collega's en de school, binnen de richting die hij gekozen heeft.
- kan de overtuigingen en waarden die onder zijn eigen gedrag liggen benoemen en koppelen aan zijn visie, als reflectieve professional die voortdurend nadenkt over het eigen handelen en over effecten daarvan op leerlingen/ collega's.
- kan zelfstandig vormgeven aan zijn professionele ontwikkeling.

2 VAKINHOUDELIJKE BEKWAAMHEID LERAAR VO en DOCENT EDUCATIE EN BEROEPSONDERWIJS

Vakinhoudelijk bekwaam betekent dat de leraar of docent in ieder geval:

- a. de inhoud van zijn onderwijs beheerst;
- b. boven de leerstof staat;
- c. de leerstof zo kan samenstellen, kiezen of bewerken dat zijn leerlingen die kunnen leren;
- d. vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden kan leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap;
- e. kan bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen;
- f. zijn vakkennis en -kunde actueel houdt.

2 VAKINHOUDELIJKE BEKWAAMHEID - AFSTUDEERFASE

kennis

- beheerst de leerstof qua kennis en vaardigheden waarvoor hij verantwoordelijk is en kent de theoretische en praktische achtergronden van zijn vak(gebied).
- kent de relatie van de leerstof voor zijn vak(gebied) met de kerndoelen, eindtermen en eindexamenprogramma's.
- + voor beroepsonderwijs: heeft actuele kennis van beroepen in de branche of branches waarvoor hij opleidt en kan verband leggen tussen de leerstof en de kwalificatiedossiers van die branche of branches.
- overziet de opbouw van het curriculum van zijn vak, de plaats van zijn vak in het curriculum van de opleiding en de doorlopende leerlijnen.
- weet hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op vervolgonderwijs of de beroepspraktijk.
- kent de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's.
- heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van het curriculum waarin hij werkt, namelijk één of meer van de verschillende leerwegen van het vmbo, het praktijkonderwijs of de onderbouw van havo of vwo.
- + voor beroepsonderwijs: heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof van de verschillende typen en niveaus van de educatie en het beroepsonderwijs.
- weet dat zijn leerlingen de leerstof op verschillende manieren kunnen opvatten, interpreteren en leren.

kunde

- beheerst de leerstof die vereist is voor zijn vak(gebied) binnen de afstudeerrichting dat hij de leerstof adequaat kan aanpassen aan de doelgroep
- is op de hoogte van de wettelijke kaders voor het vakgebied binnen de afstudeerrichting.
- kan de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt moet worden.
- + voor beroepsonderwijs: kan de leerstof ook richten op de beroepspraktijk en de verbinding van de theorie aan de (beroeps)praktijk.
- kan vanuit zijn inhoudelijke expertise in samenwerking met zijn collega's en de omgeving van de school bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van zijn school.
- + voor beroepsonderwijs: is in staat tot het onderhouden en benutten van contacten met het beroepenveld waarvoor hij opleidt.
- kan zijn onderwijs afstemmen op verschillen tussen leerlingen.
- kan zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor beroepspraktijk en vervolgonderwijs;
- kan daarbij vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, met werk en met wetenschap en zo bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen.

3 VAKDIDACTISCHE BEKWAAMHEID LERAAR VO en DOCENT EDUCATIE EN BEROEPSONDERWIJS

Vakdidactisch bekwaam betekent dat de leraar of docent:

- a. de vakinhoud leerbaar maakt voor zijn leerlingen, in afstemming met zijn collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van zijn school;
- b. de vakinhoud weet te vertalen in leerplannen of leertrajecten;
- c. de vertaling van de vakinhoud doet met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze, waarin in ieder geval de volgende handelingselementen herkenbaar zijn:
 - 1) hij brengt een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, de vakinhoud en de inzet van de verschillende methodieken en middelen;
 - 2) bij de uitvoering van zijn onderwijs volgt hij de ontwikkeling van zijn leerlingen;
 - 3) hij toetst en analyseert regelmatig en adequaat of en hoe de leerdoelen gerealiseerd worden;
 - 4) hij stelt op basis van zijn analyse zo nodig zijn onderwijs didactisch bij;
 - 5) hij laat zijn onderwijs met de tijd mee gaan.

*N.B. Hoewel de eisen generiek zijn beschreven, moeten ze steeds gelezen worden als **vakspecifiek gekleurd**.*

3 VAKDIDACTISCHE BEKWAAMHEID -- AFSTUDEERFASE

kennis

Onderwijsvoorbereiding

- heeft zich verdiept in de contextspecifieke aspecten van (voorbereidend) beroepsonderwijs of algemeen vormend onderwijs wat betreft voor zijn doelgroep relevante leer- en onderwijstheorieën.
- kent verschillende methodes en criteria waarmee hij de bruikbaarheid van de methodes voor zijn leerlingen kan vaststellen, verschillende manieren om binnen een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen, ook wat betreft culturele verschillen, verschillende manieren om de methode aan te vullen en verrijken.
- weet hoe een leerplan in elkaar zit en kent de criteria waaraan een goed leerplan moet voldoen (onder meer in het kader van beroepsgericht onderwijs).
- heeft kennis van digitale leermaterialen en -middelen binnen zijn afstudeerrichting en kent de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen daarvan.
- kent doelen van evalueren en toetsen en daarbij passende vormen van observeren, toetsen en examineren die relevant zijn voor de doelgroep binnen zijn afstudeerrichting.
- heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de contextspecifieke aspecten van vakdidactiek ten behoeve van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

kunde

Onderwijsvoorbereiding

- kan vakdidactisch verantwoorde, effectieve en activerende onderwijsactiviteiten (inclusief toetsen/feedback) ontwerpen die bijdragen aan lange termijn doelen binnen het curriculum van algemeen vormend onderwijs of (voorbereidend) beroepsonderwijs.
- kan samenhangende onderwijsactiviteiten uitwerken met passende werkvormen, materialen en media, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen/studenten in (voorbereidend) beroepsonderwijs of algemeen vormend onderwijs.
- kan binnen de afstudeerrichting passende toetsen kiezen, maken of samenstellen.

Onderwijsuitvoering en organiseren van het leren

- kan effectief en gefundeerd inspelen op verschillen tussen leerlingen.
- kan een vakdidactisch adequaat klassenmanagement realiseren en leiding en begeleiding geven aan groepen leerlingen/studenten, ook buiten de context van school.
- kan samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid van leerlingen/studenten binnen de context van de gekozen afstudeerrichting stimuleren.
- kan leerstof aan zijn leerlingen/studenten begrijpelijk en aansprekend uitleggen, voordoen hoe ermee gewerkt moet worden en daarbij inspelen op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen.
- kan de leerlingen/studenten met gerichte activiteiten de leerstof laten verwerken, daarbij variatie aanbrenge en bij instructie en verwerking differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen.
- kan de leerling/student begeleiden bij die verwerking, stimulerende vragen stellen en opbouwende gerichte feedback geven op taak en aanpak.
- kan de leerlingen/studenten een gerichte inzet van loopbaanoriëntatie en -begeleiding bieden.

Onderwijsevaluatie en -ontwikkeling

- kan zijn eigen onderwijsontwerp, afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen/studenten, evalueren op effect en het onderwijsontwerp waar nodig bijstellen.
- kan toetsen ontwikkelen, toetsresultaten beoordelen, analyseren en interpreteren en de kwaliteit van toetsen en examens beoordelen.
- kan bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig bijstellen.
- kan feedback vragen van leerlingen/studenten en deze feedback tezamen met zijn eigen analyse van de voortgang gebruiken voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces.
- kan leerproblemen signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen zoeken of doorverwijzen.
- kan advies vragen en geven aan collega's of andere deskundigen.
- kan zijn didactische aanpak en handelen evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen.
- kan de inhoud en de didactische aanpak van zijn onderwijs uitleggen en verantwoorden.
- kan bijdragen aan pedagogisch-didactische evaluaties in zijn school en deze in afstemming met zijn collega's gebruiken bij de onderwijsontwikkeling in zijn school.

4 PEDAGOGISCHE BEKWAAMHEID LERAAR VO en DOCENT EDUCATIE EN BEROEPSONDERWIJS

Pedagogische bekwaamheid betekent dat de leraar of docent:

- a. met een professionele, ontwikkelingsgerichte werkwijze en in samenwerking met zijn collega's een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen kan realiseren;
- b. de ontwikkeling van zijn leerlingen volgt in hun leren en gedrag en daarop zijn handelen afstemt;
- c. bijdraagt aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen;
- d. zijn pedagogisch handelen kan afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn;
- e. bijdraagt aan de burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene; waarbij het ook gaat om de begeleiding van de leerling bij zijn oriëntatie op beroepen en het ontwikkelen van beroepsidentiteit;
- f. zijn aanpak in het onderwijs in pedagogische zin blijft aanpassen aan de tijd.

4 PEDAGOGISCHE BEKWAAMHEID -- AFSTUDEERFASE

kennis

Contact met en aansluiting bij leerlingen

- heeft kennis van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorie die voor zijn onderwijspraktijk binnen de afstudeerrichting relevant zijn en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen. Voor beroepsonderwijs betekent dit dat hij zich heeft verdiept in de theoretische en praktische aspecten van het leren functioneren in een beroep en de ontwikkeling van beroepsidentiteit.

Pedagogisch klimaat

- heeft kennis van agogische en pedagogische theorieën en methodieken, die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die betrekken op zijn pedagogisch handelen.

Leerlingbegeleiding

- heeft kennis van veelvoorkomende ontwikkelings- en gedragsproblemen en -stoornissen.
- heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de pedagogiek van het type onderwijs en het deel van het curriculum waarin hij werkzaam is.

School en maatschappij

- weet hoe hij zicht kan krijgen op de leefwereld van zijn leerlingen en hun sociaal-culturele achtergrond en hoe hij daarmee rekening kan houden in zijn onderwijs.

kunde

Contact met en aansluiting bij leerlingen

- speelt pedagogisch doelmatig en intercultureel sensitief in op verschillen tussen leerlingen/studenten en moedigt hen op positieve wijze aan zich te ontwikkelen, in het vak(gebied) en in hun persoonlijke vorming.
- kan het zelfvertrouwen van leerlingen/studenten stimuleren, hen aanmoedigen en motiveren; heeft oog voor de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen/studenten en doet daar recht aan. Hierbij heeft hij zich verdiept in de contextspecifieke aspecten van (voorbereidend) beroepsonderwijs of algemeen vormend onderwijs (onder meer in het kader van loopbaanoriëntatie en -begeleiding).

Pedagogisch klimaat

- creëert een ordelijk en veilig werk- en leerklimaat in verschillende onderwijsleersituaties en onderzoekt bij moeilijkheden mogelijke oplossingen.
- kan groepsprocessen sturen en (bege)leiden.
- kan vertrouwen wekken bij zijn leerlingen/studenten en een veilig pedagogisch klimaat scheppen door ruimte voor leren en duidelijke verwachtingen en eisen.
- kan zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen uitleggen en verantwoorden
- is in staat tot kritische reflectie op zichzelf in de pedagogische relatie.

Leerlingbegeleiding

- kan ontwikkelings-, gedragsproblemen en -stoornissen signaleren en indien nodig met hulp van collega's oplossingen zoeken of doorverwijzen.
- kan zijn pedagogisch handelen afstemmen met anderen die vanuit hun professionele verantwoordelijkheid bij de leerling betrokken zijn, zoals begeleiders van het leren op de werkplek en ouders.

School en maatschappij

- kan benoemen wat zijn visie is op zijn sociaalmaatschappelijke rol als docent in relatie tot de kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming van zijn leerlingen/studenten en welke ethische verantwoordelijkheden dit met zich meebrengt.
- draagt bij aan burgerschapsvorming rekening houdend met diversiteit in de samenleving, met maatschappelijke, regionale en internationale ontwikkelingen en met de morele ontwikkeling van leerlingen.

Bijlage 2a Formatief Lesobservatieformulier Handelingsbekwaam

(in overleg kan ook een ander formulier gebruikt worden. Dit formulier vind je ook op de Blackboard course Afstudeerfase)

Naam student:	Werkplek:
Geobserveerde les:	Aantal IIn:
Naam observant:	Datum:

Pedagogisch bekwaam

De student ...

gezien

0 = niet gezien 1 =

1 zorgt voor een ordelijk verloop bij het in- en uitgaan van de ruimte door leerlingen/studenten*	0	1
2 laat verbaal en non-verbaal leidinggevend gedrag zien	0	1
3 signaleert ordeverstoringen en treedt passend op	0	1
4 corrigeert in geval van sociaal/moreel ongewenst gedrag	0	1
5 spreekt leerlingen aan bij hun naam	0	1
6 laat leerlingen uitspreken en luistert naar wat leerlingen te zeggen hebben	0	1
7 stimuleert leerlingen om naar elkaar te luisteren	0	1
8 accepteert dat leerlingen fouten maken	0	1
9 gaat op een positieve wijze in op vragen/opmerkingen van leerlingen	0	1
10 prijst leerlingen die hun best doen	0	1
11 creëert een ontspannen sfeer	0	1
12 uit positieve verwachtingen over wat leerlingen gaan doen	0	1
13 zorgt ervoor dat leerlingen geconcentreerd gericht zijn op hun werk	0	1
14 zorgt ervoor dat de leerlingen vragen durven stellen	0	1
15 toont aandacht voor individuele leerlingen	0	1

* overal waar 'leerlingen' staat, kan ook '(mbo)studenten' worden gelezen

OPMERKINGEN EN ADVIEZEN:

Didactisch bekwaam

De student ...

0 = niet gezien 1 = gezien

1 begint de les/onderwijsactiviteit** op tijd	0	1
2 informeert de leerlingen bij aanvang van de les over de leerdoelen	0	1
3 zorgt dat lesonderdelen logisch op elkaar aansluiten met duidelijke overgangen	0	1
4 geeft de les met een goede afwisseling van instructie, begeleid oefenen, verwerken en dergelijke	0	1
5 maakt gebruik van hulpmiddelen: whitebord, digibord, practica en dergelijke	0	1
6 laat zien dat hij enthousiast is voor zijn vak	0	1
7 activeert de voorkennis van de leerlingen	0	1
8 hanteert werkvormen die leerlingen activeren	0	1
9 zorgt ervoor dat leerlingen actief deelnemen aan leergesprekken en discussies	0	1
10 legt uit in logische stappen	0	1
11 zorgt ervoor dat de leerlingen opletten tijdens de instructie	0	1
12 controleert of de leerlingen de uitleg hebben begrepen	0	1
13 maakt duidelijk welke materialen en hulpmiddelen gebruikt kunnen worden	0	1
14 zorgt dat leerlingen weten wat ze moeten doen als ze hun werk klaar hebben	0	1
15 stelt vragen die aanzetten tot nadenken	0	1
16 vraagt leerlingen na te denken over gegeven oplossingen of antwoorden	0	1
17 maakt duidelijk waarom een antwoord goed is of niet	0	1
18 gaat na of de doelen van de les zijn bereikt	0	1
19 hanteert een duidelijke lesafsluiting	0	1

** onder 'les' kan elke onderwijsactiviteit worden verstaan waarbij zowel een docent als (een of meer) leerlingen betrokken zijn

DIDACTISCHE OPMERKINGEN EN ADVIEZEN:

Vakinhoudelijk en vakdidactisch bekwaam

De student ...

0 = niet gezien 1 = gezien

1 staat inhoudelijk voldoende boven de lesstof	0	1
2 de lesstof is adequaat afgestemd op de doelgroep	0	1
3 past de vakdidactische principes van zijn van toe	0	1

VAKINHOUDELIJKE EN VAKDIDACTISCHE OPMERKINGEN EN ADVIEZEN:

Nagesprek geobserveerde les

De student laat in het nagesprek zien dat hij/zij..

ja enigszins nee

1. gemaakte keuzes betreffende (vak)didactiek bij de lesvoorbereiding kan verantwoorden			
2. kan reflecteren op de uitvoering en effectiviteit van de les wat betreft zijn pedagogisch en (vak-)didactisch handelen			
3. alternatieven kan aandragen voor het verbeteren van de gegeven les en voor volgende lessen			
4. kan benoemen wat de sterke punten van de les waren die hij wil behouden			

Opmerkingen

Bijlage 2b Formatief Lesobservatieformulier Handelingsbekwaam – mbo

Icalt observatieformulier aangepast voor het mbo (versie 1.1)

voor het observeren van het pedagogisch-didactisch handelen van leraren in het beroepsonderwijs

Gegevens	
Naam docent	
Vak	
School	
Datum	
Begin- en eindtijd les	
Klas	
Aantal studenten	
Naam observator	

De observatie van de goede praktijk is tweeledig:

- 1) heeft de observator voorbeelden van de goede praktijk waargenomen?
- 2) op welk niveau beoordeelt de observator de indicator van de goede praktijk ?

Gezien:

Bij de voorbeelden van goede praktijk het antwoord dat van toepassing is aanvinken:

n = niet waargenomen

w = waargenomen

x = niet van toepassing

Niveau:

Omcirkel bij de indicator het antwoord dat van toepassing is:

1 = overwegend
zwak

3 = meer sterk dan
zwak

2 = meer zwak
dan sterk

4 = overwegend
sterk

De docent...		Niveau				Gezien		
veilig en stimulerend leerklimaat		1	2	3	4	n	w	x
1	... toont in gedrag en taalgebruik respect voor studenten							
2	... zorgt voor een ontspannen sfeer							
3	... ondersteunt het zelfvertrouwen van studenten							
4	... zorgt voor wederzijds respect							
6	... heeft persoonlijke aandacht voor de studenten							
7	... heeft oog voor de veiligheid bij het werken							
efficiënte onderwijsorganisatie		1	2	3	4	n	w	x
8	... zorgt voor een ordelijk verloop van het onderwijs							
9	... zorgt voor een doelmatig klassenmanagement							
10	... gaat tijdens de verwerking na of studenten de opdrachten op een juiste manier uitvoeren							
11	... gebruikt de leertijd efficiënt							
12	... zorgt voor optimale samenwerking							
het leren vormgeven		1	2	3	4	n	w	x
13	... geeft duidelijke uitleg van de leerstof of handeling							
14	... verduidelijkt bij de aanvang van de onderwijssituatie de doelen							
15	... geeft feedback aan de studenten							
16	... betreft alle studenten bij het onderwijs							
17	... gaat na of studenten de leerstof/handeling hebben begrepen							
18	... bevordert dat studenten hun best doen							
19	... geeft duidelijke instructies voor de opdracht of handeling							
20	... maakt duidelijk aan welke eisen de werkstukken/vaardigheden moeten voldoen							
21	... stimuleert actief leren							
22	... legt verband met de beroepspraktijk en eerdere, latere en andere onderwijsactiviteiten							
23	... zorgt voor verbinding tussen studenten							
24	... stimuleert studenten om over oplossingen/aanpakken na te denken							
25	... stelt vragen die studenten tot denken aanzetten							
26	... zorgt voor interactieve instructie							
27	... laat studenten hardop denken							
28	... laat studenten reflecteren op hun ervaringen en standpunten							
afstemmen op verschillen		1	2	3	4	n	w	x
29	... gaat na of de doelen werden bereikt							
30	... stimuleert het zelfvertrouwen van zwakke studenten							
31	... biedt zwakke studenten extra tijd							
32	... stemt de instructie af op relevante verschillen tussen studenten							
33	... stemt de verwerking van de leerstof/ opdrachten af op relevante verschillen tussen studenten							
leer- en planningsstrategieën aanleren		1	2	3	4	n	w	x
34	... leert studenten hoe zij complexe problemen kunnen vereenvoudigen							
35	... stimuleert het gebruik van controle-activiteiten							
36	... leert studenten oplossingen te checken							
37	... bevordert het toepassen van het geleerde							
38	... moedigt kritisch denken van studenten aan							
39	... stimuleert zelfsturing							
40	... stimuleert studenten na te denken over strategieën of handelingschema's bij de aanpak							
41	studenten zijn betrokken bij de onderwijssituatie of activiteit							
42	studenten tonen zich geïnteresseerd							
43	studenten zijn actief op leren gericht							

Bijlage 3 Feedbackinstrument Voortgangsgesprek Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo

Naam student:	Opleiding:	WPL-school:
Naam examinator:	Voltijd/deeltijd:	Afstudeerrichting:
	Naam schoolopleider:	Datum:

Vul in onderstaande tabel per indicator aan in hoeverre het afstudeerniveau bereikt is en geef feedback en feedforward

		Feedback	Ontwikkelpotentieel (feedforward)
Pedagogisch bekwaam	Contact met en begeleiden van leerlingen		
	Ordelijk en veilig werk- en leerklimaat		
Vakinhoudelijk & vakdidactisch bekwaam	Onderwijsvoorbereiding, uitvoering en evaluatie		
	Toepassing vak(gebied) in de praktijk		
Brede professionele basis	Professionele samenwerking		
	Professionele ontwikkeling		

Afstudeerfaseniveau impliceert dat de student

- alle docentbekwaamheden kan toepassen binnen de complexe situatie van de authentieke dagelijkse werkcontext avo of (v)mbo, met vereiste zelfstandigheid en verantwoordelijkheid (alleen begeleiding op afstand) en het uitvoeren van complexe taken en oplossen van problemen.
- zijn/haar handelen kan onderbouwen met actuele, relevante bronnen.
- cyclisch en diepgaand kan reflecteren op het eigen handelen en effect ervan op anderen.

De beschrijving van de leerlijn handelingsbekwaamheid op de volgende pagina kan hierbij in gedachten gehouden worden.

Leerlijn Handelingsbekwaamheid TLO 2019-2020

		Propedeuse niveau (minimum voor eind propedeuse)	Hoofdfaseniveau (minimum voor eind hoofdfase)	Afstudeerfaseniveau (minimum voor eind afstudeerfase)	Plusniveau
Pedagogisch bekwaam	Contact met en begeleiden van leerlingen	Maakt contact met leerlingen en sluit aan bij de doelgroep.	Heeft oog voor de verschillen tussen leerlingen en motiveert hen om te leren.	Speelt in op verschillen tussen leerlingen en moedigt hen op positieve wijze aan zich te ontwikkelen, in het vak(gebied) en in hun persoonlijke ontwikkeling.	Creëert een effectief en plezierig werk- en leerklimaat voor leerlingen, draagt bij aan opvoedkundige waarden en kan probleemsituaties t.a.v. groepen en individuele leerlingen flexibel en adequaat oplossen.
	Ordelijk en veilig werk- en leerklimaat	Durft de leiding te nemen in de omgang met leerlingen.	Creëert in gangbare onderwijsituaties een ordelijk en veilig leerklimaat.	Creëert een ordelijk en veilig werk- en leerklimaat in verschillende onderwijsleersituaties en onderzoekt bij moeilijkheden mogelijke oplossingen.	
Vakinhoudelijk & vakdidactisch bekwaam	Onderwijsvoorbereiding, uitvoering en evaluatie	Ontwerpt planmatig onderwijsactiviteiten aan de hand van lesdoelen, voert deze uit in een (semi-) authentieke context.	Ontwerpt en geeft activerende en effectieve onderwijsactiviteiten en toetsen/feedback, en organiseert het leren op adequate wijze.	Ontwerpt en geeft vakdidactisch verantwoorde, effectieve en activerende onderwijsactiviteiten (inclusief toetsen/feedback) die bijdragen aan lange termijn doelen binnen het curriculum en speelt effectief en gefundeerd in op verschillen tussen leerlingen.	Ontwerpt en geeft verantwoorde en voor de leerlingen uitdagende lesactiviteiten, waarin naast een adequate planning ook ruimte is voor improvisatie en aansluiting bij verschillen tussen leerlingen en bij de actualiteit.
	Toepassing vak(gebied) in de praktijk	Is bereid te leren van fouten in de eigen beheersing van het vak(gebied) en onderneemt actie ter verbetering.	Beheerst het vak(gebied) voldoende om leerlingen verantwoord te onderwijzen.	Staat zo ver boven de leerstof die vereist is voor zijn vak(gebied) dat hij de leerstof adequaat kan aanpassen aan de doelgroep en is op de hoogte van de wettelijke kaders voor het vakgebied binnen de afstudeerrichting.	Levert een bijdrage aan de actuele ontwikkeling van het vak(gebied) binnen de school of (inter)nationaal verband.
Brede professionele basis	Professionele samenwerking	Communiqueert actief met de werkplekbegeleider en medestudenten, en komt afspraken na.	Toont zich betrouwbaar en proactief en heeft zicht op het functioneren van de vakgroep / het team binnen de school.	Functioneert betrouwbaar en proactief als collega binnen de vakgroep/het team op de school en stemt af met anderen die bij de leerling betrokken zijn, zoals ouders en begeleiders van het leren op de werkplek.	Participeert als volwaardige collega op de school en draagt bij aan de schoolontwikkeling en de professionalisering van de beroepsgroep.
	Professionele ontwikkeling	Kan gemaakte pedagogisch-didactische keuzes toelichten aan de hand van relevante theorie en reflecteert actief op basis van reacties van leerlingen, medestudenten, (werkplek)begeleiders en anderen op het eigen handelen als (aanstaand) leraar.	Motiveert zijn eigen pedagogisch-didactisch handelen gebruikmakend van actuele inzichten uit onderzoek en literatuur en kan zijn eigen handelen evalueren, analyseren, bijstellen en ontwikkelen.	Handelt vanuit een pedagogisch-didactische visie, toont een onderzoekende houding en systematische ontwikkeling gebaseerd op inzichten uit literatuur en op relevante gegevens uit de praktijk.	Draagt door een onderzoekende houding en professioneel probleemoplossend vermogen bij aan de professionele ontwikkeling van de beroepsgroep.

Afstudeerfaseniveau impliceert dat de student

- alle docentbekwaamheden kan toepassen binnen de complexe situatie van de authentieke dagelijkse werkcontext avo of (v)mbo, met vereiste zelfstandigheid en verantwoordelijkheid (alleen begeleiding op afstand) en het uitvoeren van complexe taken en oplossen van problemen.
- zijn/haar handelen kan onderbouwen met actuele, relevante bronnen.
- cyclisch en diepgaand kan reflecteren op het eigen handelen en effect ervan op anderen.

Bijlage 4 Beoordelingsrubric Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/bo

Beoordeling Handelingsbekwaam leraar <vak> avo of bo 2019-2020

Gegevens

Naam student:	Opleiding (voltijd of FO-deeltijd):	(WPL-)school
Studentnummer:	Afstudeerrichting:	
Naam 1 ^e examiner:	Handtekening 1 ^e examiner:	Toetscode Progress:
Naam 2 ^e examiner:	Handtekening 2 ^e examiner:	Datum t.b.v. invoer Progress (inleverdatum of datum assessment):
Gebruikte handleiding met vermelding van bijbehorend studiejaar:		

Voorwaarden om Handelingsbekwaam leraar <vak> avo/(v)mbo te kunnen beoordelen

	ja	nee	
<i>Volledigheid</i>	0	0	Het HB-portfolio is beknopt en compleet: bevat alle gevraagde onderdelen, waaronder een kritische reflectie op de leeruitkomst met verwijzing naar de bewijsstukken en het verplichte voorblad.
<i>Lay-out, spelling en stijl</i>	0	0	Teksten zijn goed leesbaar en bevatten geen of nauwelijks spelfouten. Het verslag is <i>gestructureerd</i> m.b.v. een inhoudsopgave, hoofdstuktitels, kopjes, alinea's en witregels en/of de digitale weergave is helder gestructureerd en navigeerbaar. De <i>stijl</i> is professioneel en navolgbaar.
<i>Bewijsvoering</i>	0	0	De bewijsvoering voldoet aan de VRAAK-criteria (Variatie, Relevantie, Authenticiteit, Actualiteit, Kwaliteit) en bevat in elk geval feedback van leerlingen/studenten, van de werkplekbegeleider en van een docent van NHL Stenden. Uit de bewijsvoering blijkt dat het gewenste niveau (bachelor eindniveau) van toepassen van kennis en inzicht bij herhaling wordt aangetoond in authentieke dagelijkse (onbegeleide) praktijkcontexten.
<i>Bronvermelding</i>	0	0	Bronvermeldingen en verwijzingen zijn consequent genoteerd volgens APA-richtlijnen.
<i>Afstudeerrichting</i>	0	0	De afstudeerrichting is zichtbaar in de bewijsvoering.

EINDBEOORDELING AANTONEN VAN DE LEERUITKOMST:			
Bewijsvoering is systematisch bovengemiddeld volledig en van hoog niveau t.a.v. het gevraagde voor de leeruitkomst, en omvat enkele uitzonderlijke prestaties.	Bewijsvoering is systematisch bovengemiddeld volledig en toont over de volle breedte een hoger niveau dan minimaal vereist voor het kunnen voldoen aan de leeruitkomst.	Bewijsvoering is acceptabel om redelijkerwijs vast te kunnen stellen of de leeruitkomst behaald is. Bewijsvoering is compleet en het niveau hiervan is toereikend.	Bewijsvoering is niet afdoende om vast te kunnen stellen of aan de leeruitkomst wordt voldaan. Er zijn hiaten, ernstige tekortkomingen of portfoliostukken tonen niet voldoende het vereiste niveau aan.
☐ uitstekend	☐ goed	☐ voldoende	☐ onvoldoende
Verantwoording eindbeoordeling en opmerkingen:			

Leeruitkomst Handelingsbekwaam leraar in jouw vak in de door jou gekozen afstudeerrichting:

Je past jouw kennis, vaardigheden en inzichten toe in de praktijk als een handelingsbekwaam leraar binnen de kaders van de bekwaamheidseisen³. Dat betekent dat je doelmatig en intercultureel sensitief handelt t.a.v. leerlingen, collega's en alle andere betrokkenen, in het voorbereiden, uitvoeren, evalueren en ontwikkelen van onderwijs op jouw (WPL)school.

Criteria:		Criterion is	Criterion is	Criterion is
		meer dan voldoende aangetoond,	voldoende aangetoond,	niet voldoende aangetoond,
Pedagogische bekwaamheid	Contact met en begeleiden van leerlingen /studenten	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: pedagogisch doelmatig en zonedig ook intercultureel sensitief inspeelt op verschillen tussen leerlingen/studenten binnen je afstudeerrichting en hen op positieve wijze aanmoedigt zich te ontwikkelen, in het vak(gebied) en in hun persoonlijke vorming.	☐ Want:
	Ordelijk en veilig werk- en leerklimaat	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: een ordelijk en veilig werk- en leerklimaat creëert in verschillende onderwijsleersituaties binnen je afstudeerrichting en bij moeilijkheden mogelijke oplossingen onderzoekt.	☐ Want:
Vakinhoudelijke en vakdidactische bekwaamheid	Onderwijsvoorbereiding, uitvoering en evaluatie	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: (vak)didactisch verantwoorde, effectieve en activerende onderwijsactiviteiten (inclusief toetsing/evaluatie) geeft die bijdragen aan lange termijn doelen binnen het curriculum van je afstudeerrichting, en dat je effectief en gefundeerd inspeelt op verschillen tussen leerlingen/studenten.	☐ Want:
	Toepassing vak(gebied) in de praktijk	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: zo ver boven de leerstof staat die vereist is voor jouw vak(gebied) dat je de leerstof adequaat kunt aanpassen aan de doelgroep binnen je afstudeerrichting.	☐ Want:
Brede professionele basis	Professionele samenwerking	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: betrouwbaar en proactief functioneert als collega binnen de vakgroep/het team op de school en afstemt met anderen die bij de leerling/student betrokken zijn, zoals ouders en begeleiders van het leren op de werkplek.	☐ Want:
	Professionele ontwikkeling	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: handelt vanuit pedagogisch-didactische opvattingen over vak en onderwijs binnen je afstudeerrichting, met een onderzoekende houding en systematische ontwikkeling gebaseerd op inzichten uit literatuur en op relevante gegevens uit de praktijk.	☐ Want:

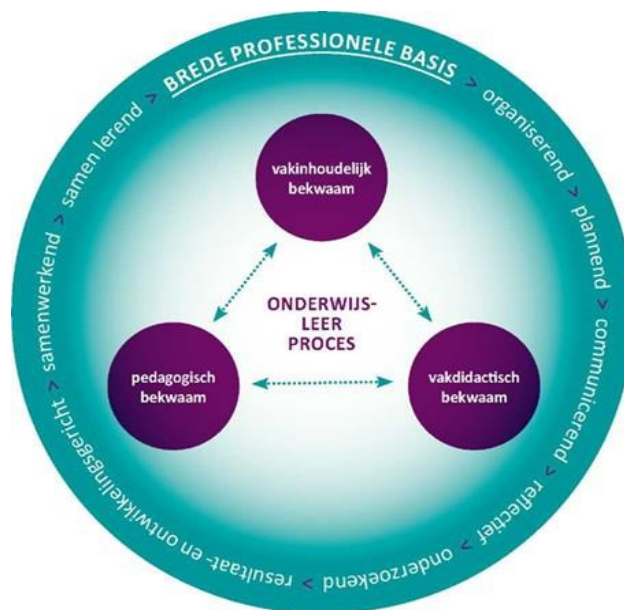
³ Deze rubric is een operationalisering van de wettelijke bekwaamheidseisen. Zie: Besluit van 16 maart 2017 tot wijziging van het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel en het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel BES in verband met de herijking van de bekwaamheidseisen voor leraren en docenten (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2017-148.html>).

Handleiding

Didactisch Ontwerp

Leeruitkomst van module Onderwijsprofessional

Tweedegraads lerarenopleidingen NHL Stenden deeltijd-FO

2019-2020

Voorwoord

De afstudeerhandleiding voor de tweedegraads lerarenopleidingen (TLO) van NHL Stenden bestaat uit drie 'katernen'. Elk katern is te lezen als een aparte handleiding, en zal als zodanig ook digitaal op Blackboard en de site van het Praktijkbureau geplaatst worden. De bijlagen met feedback- of beoordelingsformulieren kunnen dan in een digitale vorm gedownload worden. De bijlagen die specifiek bij een bepaalde leeruitkomst/module horen, vind je direct bij het betreffende katern.

De leeruitkomst Didactisch ontwerp vormt samen met de leeruitkomst Professioneel profiel de afstudeermodule Onderwijsprofessional avo/bo. Deze module gaat om je bredere functioneren als professional, met nadruk op onderzoekend vermogen (Didactisch ontwerp) en professionele identiteit (Professioneel profiel).

In deze handleiding vind je informatie over de inhoud en organisatie van het onderdeel Afstudeeronderzoek: Didactisch Ontwerp van de voltijd en deeltijd-FO tweedegraads lerarenopleidingen. In deze handleiding proberen we je wegwijs te maken in het voorbereiden en uitvoeren van goed werkende vormen van ontwerponderzoek. Daarnaast geven we suggesties voor het vormgeven van je onderzoeksrapport. Onze ruime ervaring met afstudeerders heeft ons geleerd dat studenten deze informatie waardevol vinden. De handleiding beschrijft hoe je een ontwerponderzoek kunt uitvoeren met een didactisch ontwerp als centraal onderdeel.

Een didactisch ontwerp kan verschillende vormen en inhoud hebben. Het kan bijvoorbeeld een lessenserie zijn, een werkvorm, maar ook een website of begeleidingsgesprekken op een mbo. Een speciale vorm van ontwerponderzoek is Lesson Study. Kenmerkend voor Lesson Study is dat je met een team een lessenserie ontwerpt, binnen een vaste onderzoekscyclus.

Uiteraard staat deze leeruitkomst niet los van de beide andere leeruitkomsten in de afstudeerfase, Handelingsbekwaam leraar en Professioneel profiel. In de praktijk hangen deze leeruitkomsten sterk met elkaar samen en werk je vaak aan beide tegelijk.

Afstudeerplan

Bij het beginnen aan je afstudeermodules maak je als deel van je leerarrangement een afstudeerplan dat je bespreekt met je studiecoach. Hierin leg je vast welke afstudeerrichting je doet: avo, bo-vmbo of bo-mbo. In je afstudeerplan plan je ook met welke afstudeermodule of leeruitkomst je begint, of dat je de afstudeermodules gelijktijdig doet. De LUK Professioneel profiel rond je pas af na het behalen van de LUK's Handelingsbekwaam en Didactisch ontwerp. Na dit afstudeerplan kun je beginnen aan je professionaliseringsplan. Hierin leg je vast wat je leerdoelen zijn gezien het gevraagde eindniveau, welke activiteiten daarbij horen, op welke werkplek (eigen werkplek of stagevorm) je dat kunt doen en welke begeleiding daarbij gewenst en mogelijk is.

Ingangseisen

Voordat je aan de afstudeerfase (de module Handelingsbekwaam leraar of de module Onderwijsprofessional, of beide tegelijk) kunt beginnen, moet je in elk geval de propedeusemodules (de module Oriëntatie op onderwijs en beroep en de module Basis vakgebied) voor jouw opleiding behaald hebben. Dit is een formele ingangseis.

Daarnaast valt het zeer aan te bevelen om al zover mogelijk te zijn in de postpropedeusemodules 'Pedagogiek', 'Verdieping vakgebied' en 'Vakdidactiek'.

Inschrijving bij het Praktijkbureau

Wanneer je aan de ingangseisen voor de afstudeerfase voldoet, kun je je werkplek aanmelden via het digitale meldingsformulier deeltijd van het Praktijkbureau. Dit formulier is te vinden via <https://intranet.nhlstenden.com>, selecteer je opleiding en ga vervolgens naar 'Praktijkbureau vo & mbo' en kies dan 'Werkplekieren deeltijd/flexibel'. Bij het Praktijkbureau geef je ook op wat jouw afstudeerrichting moet worden, zodat die in jouw leerplan (in het volgsysteem Progress) opgenomen kan worden.

Binnen NHL Stenden Hogeschool is de richting beroepsonderwijs verder gesplitst in een variant die gericht is op het vmbo en een variant die gericht is op het mbo. Op het supplement bij je diploma komt je afstudeerrichting te staan, maar die beperkt je bevoegdheid niet. Je diploma maakt je bevoegd voor het volledige tweedegraads gebied. De gekozen afstudeerrichting geldt voor beide modules, ook als deze niet gelijktijdig uitgevoerd worden. (bijvoorbeeld als je het Didactisch ontwerp eerder wilt doen).

Studenten van de deeltijd lerarenopleidingen zijn zelf verantwoordelijk voor het organiseren van een werkplek. Uiteraard kan het Praktijkbureau hierbij ondersteuning bieden.

Overeenkomst (stagecontract)

Na aanmelding ontvang je vanuit het Praktijkbureau per mail je overeenkomst. Een stagecontract is een overeenkomst tussen student, opleiding en wpl-school. Hierin staan de rechten en plichten beschreven van de verschillende partijen. De overeenkomst dient te worden ondertekend door de student en de wpl-school. De stageovereenkomst moet ook worden ingediend als het je eigen werkplek betreft.

Contactgegevens Praktijkbureau:

Ruimte: C1.052
Postbus 1080
8900 CB Leeuwarden
Rengerslaan 10 Leeuwarden
Tel: 058-2512090

Email: praktijkbureau@nhlstenden.com

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Doel van de leeruitkomst Didactisch ontwerp	5
Ontwerpen en onderzoeken	5
Opleidingsspecifieke voorbeelden	6
Rapportage.....	6
Begeleiding en beoordeling	6
2. Ontwerponderzoek	8
Ontwerpcyclus	8
3. Didactisch ontwerp via Lesson study	10
De Lesson Study cyclus.....	11
Bijzondere vormen.....	13
Bijlage 1 Richtlijnen voor het schrijven van rapportage Didactisch ontwerp	14
Bijlage 2 Referenties	25
Bijlage 3 Beoordelingsrubric Didactisch ontwerp	26

1. Doel van de leeruitkomst Didactisch ontwerp

Het afstudeeronderzoek maakt deel uit van de module Onderwijsprofessional. De leeruitkomst Professioneel Profiel wordt afgerond door een peerassessment, de leeruitkomst Didactisch Ontwerp sluit je af met een afstudeeronderzoek waarbij ontwerpen en onderzoeken centraal staan. Het doel van het afstudeeronderzoek is dat je bijdraagt aan het versterken van de kwaliteit van het onderwijs door de leerprocessen van je leerlingen/studenten te onderzoeken en begeleidingsmomenten te ontwerpen die daarop aansluiten met het doel deze leerprocessen te verbeteren. Je toont daarmee aan dat je als professioneel docent in staat bent om een waardevolle bijdrage te leveren aan het verbeteren van de onderwijspraktijk en dat je in staat bent om tijdens en van je werk te leren (Pater, Van Driel, Geijssel, Volman & Schenke, 2014).

De bijbehorende *leeruitkomst* voor dit onderdeel is als volgt geformuleerd:

Je demonstreert in je vakgebied en je gekozen afstudeerrichting onderzoekend vermogen bij het ontwerpen van een begeleide leer(werk)omgeving afgestemd op het niveau en de kenmerken van je leerlingen/studenten voor het realiseren van leerprocessen door een volledige ontwerpcyclus te doorlopen door:

- op basis van een eigen probleemanalyse in de huidige leer(werk)omgeving onderbouwd met relevante bronnen, perspectieven en gegevens een onderzoeksvraag te formuleren
- een ontwerp te ontwikkelen waarbij diverse bronnen worden geraadpleegd en perspectieven worden gezocht over leren en begeleiden welke afgewogen worden voor het ontwerp
- deze bronnen en perspectieven ook te gebruiken om het uiteindelijke ontwerp te verantwoorden
- het ontwerp uit te voeren en systematisch te evalueren op de realisatie van de beoogde leerprocessen
- het uitgevoerde proces en resultaat te beschrijven en op het proces en resultaat te reflecteren.

Ontwerpen en onderzoeken

Tijdens je werk of in de afstudeerfase zul je in de dagelijkse (les)praktijk ervaringen opdoen en tegen zaken aanlopen. Je gaat je bijvoorbeeld afvragen waarom bepaalde leerprocessen niet lopen zoals je verwacht, waarom bepaalde werkvormen die de vakgroep hanteert nauwelijks leereffect lijken te hebben of waarom een nieuw onderwijsconcept van de school moeilijk lijkt te passen bij de aanpak van de lessen die jij geeft. Het kan ook zijn dat je niet zozeer tegen problemen aanloopt maar dat je de behoefte voelt om een ambitie te verwezenlijken. Bijvoorbeeld dat je de wens van de school om betekenisvol onderwijs aan te bieden wilt realiseren met de vakgroep. Of dat je met andere (school)vakken interdisciplinaire projecten wilt gaan vormgeven. Het centrale idee is dat je “als vanzelf” geneigd bent om aan dit soort ervaringen uit de dagelijkse praktijk bij te dragen. Je gaat na wat er speelt (probleemanalyse) en gaat verbeteracties opzetten (didactisch ontwerp).

Het idee van didactisch ontwerponderzoek is dat er via didactische interventies in de leeromgeving van lerende wordt gezocht naar oplossingen voor een probleem of manieren waarop ambities kunnen worden gerealiseerd (Plomp, 2013). De oplossing van het probleem wordt niet alleen geopperd maar ook (deels) uitgeprobeerd. Het inzicht krijgen in het probleem, het ontwerpen van een didactische “ingreep” en de evaluatie of het probleem daarmee (deels) is opgelost of de ambitie (deels) is gerealiseerd gebeurt altijd op basis van gegevens. Deze gegevens komen van leerlingen/studenten (bijvoorbeeld gemaakt werk), van collega’s (bijvoorbeeld manieren om iets te doen) en uit literatuur (bijvoorbeeld kenmerken van een interactieve les). Door de gegevens gericht te verzamelen en te analyseren doe jij of doen jullie kennis op over het probleem of de ambitie en de manieren waarop je daar een bijdrage aan kunt leveren.

Ontwerponderzoek beperkt zich niet tot een bepaalde vorm van interventie. Alle didactische interventies die je maar kunt bedenken, kun je op deze manier ontwerpen en vervolgens onderzoeken. Bijvoorbeeld als je, zoals bv. in het mbo wel gebeurt, studenten coacht op je stageplek, of samen met studenten projecten opzet en uitvoert. In het naslagwerk van Plomp en Nieveen (2013) worden verschillende vormen gepresenteerd, maar er zijn meer.

Een speciale vorm van ontwerponderzoek waarbij de didactische interventie bestaat uit het ontwerpen, uitproberen en evalueren van een lessenserie is Lesson Study. Bij deze vorm voer je gezamenlijk het onderzoek uit.

Je onderzoeksbegeleider kan je helpen bij het maken van keuzes voor het soort didactische interventie. Er is niet één beste manier van ontwerponderzoek uitvoeren. Het is daarom belangrijk om samen met je begeleider de vorm van ontwerponderzoek uit te denken die het beste past bij jouw/jullie situatie.

Opleidingsspecifieke voorbeelden

Omdat voor elke afstuderende student de praktijk en de leerervaringen anders zijn, zal het proces en product bij het afstudeeronderzoek ook voor elke student anders zijn. Om toch enig beeld te geven waar we het over hebben, kun je op de ELO van de afstudeerfase voorbeelden vinden. Deze kunnen vakspecifiek zijn beschreven. Deze voorbeelden illustreren dat er veel mogelijk is en dat er keuzes te maken zijn. Ook kun je op de ELO eventuele opleidingsspecifieke suggesties of tips vinden, bijvoorbeeld over het schrijven in een andere taal of de mogelijkheden tot het combineren van onderdelen in de eigen opleiding.

Rapportage

Uiteindelijk lever je ter beoordeling een verslag aan met in ieder geval:

- a. Inleiding met aanleiding, probleemanalyse en doel
- b. Ontwerpkenmerken (gebaseerd op literatuur en praktijk) en beschrijving van het didactisch ontwerp met verwijzing naar de ontwerpkenmerken
- c. Onderzoeksvragen (hoofdvraag en deelvragen) passend bij de probleemanalyse, het doel en het didactisch ontwerp
- d. Methodebeschrijving (soort ontwerponderzoek, selectie, dataverzameling, analyse)
- e. Resultaten
- f. Conclusie waarin je beknopt antwoord geeft op je onderzoeksvragen en eventueel een uitspraak doet over je doelstelling/hypothese.
- g. Discussie met aandacht voor de uitvoerbaarheid, de gevolgen van het didactisch ontwerp en de gebruikte onderzoekstechnieken
- h. Reflectie
- i. Referentielijst
- j. (Als **Bijlage**) Volledig uitgewerkt didactisch ontwerp, zodat het voor derden mogelijk is om in te schatten of en hoe zij het kunnen gebruiken.

In bijlage 1 vind je een voorbeeld van de opbouw van een rapportage bij een ontwerponderzoek.

Begeleiding en beoordeling

Teneinde zo objectief en neutraal mogelijk te beoordelen zijn er twee examinatoren. Dat betekent dat het rapport door een eerste examinerator wordt beoordeeld en dat de begeleider tweede examinerator is. De eerste examinerator is iemand van je opleiding zelf. Hij of zij kan als dat gewenst is in overleg gaan met je begeleider. Zie voor de beoordelingsrubric bijlage 3.

Het is niet de bedoeling dat een eerste examinator als een soort tweede begeleider gaat optreden. Bespreek daarom eventuele onvoldoende producten en de daarbij horende commentaren met je begeleider en niet met de eerste examinator.

Bij aanvang van je onderzoek krijg je een begeleider toegewezen. Met hem of haar bespreek je stapsgewijs en regelmatig je ontwerpcyclus. Het is van belang dat je vroegtijdig contact zoekt met je begeleider om je mogelijkheden, wensen en doelen van je ontwerpcyclus te bespreken. Zo kun je het verdere traject goed plannen in de tijd. De samenwerking met eventuele medestudenten of lectoraten kan daarin meegenomen worden.

Jij bepaalt het tijdschema binnen de kaders die de opleiding daarvoor hanteert. In je rooster zijn vaste begeleidingsmomenten opgenomen en je spreekt met je begeleider gezamenlijk aanvullende momenten af. Hoewel de begeleider je op allerlei punten zal helpen, blijf jij de verantwoordelijke voor je rapport. De begeleider zal je bijvoorbeeld wel adviseren of je rapport al naar de eerste examinator kan, hoewel dat niet betekent dat het automatisch ook voldoende wordt beoordeeld door de eerste examinator. In dat geval bespreek je dat met je begeleider.

Opleidingsschool

Studenten die hun afstuderen op een opleidingsschool gaan doen, zullen de begeleiding vanuit de opleidingsschool krijgen. Begeleiders van de opleidingsschool zelf zullen met jou de ontwerpcyclus stapsgewijs en regelmatig bespreken. Opleidingsscholen kunnen ook een begeleidingstraject hebben waarbij je met medestudenten op de betreffende school bijeenkomsten hebt om de voortgang te bespreken en ervaringen uit te wisselen. Er zijn ook opleidingsscholen die voorkeur hebben voor een bepaalde vorm van ontwerp onderzoek, bv. voor Lesson Study. Informeer bij je schoolbegeleider hoe dit geregeld is.

Lectoraat

Het is goed om te weten dat je met het werken aan didactische problemen/ambities ook kunt aanschuiven bij een lectoraat. In dit lectoraat werken docenten uit de praktijk, lerarenopleiders van de lerarenopleiding, studenten en onderzoekers van het lectoraat samen. Zij zijn ook geïnteresseerd in de leerprocessen van leerlingen/studenten en jouw ontwerp. Als je ervoor kiest om samen te werken met een lectoraat dan ga je samen met hen een onderwerp bedenken, literatuur bestuderen en nadenken over je ontwerp en de manier waarop je dit zou kunnen onderzoeken. Jouw onderzoek kan deel uitmaken van een groter geheel. Mocht je interesse hebben, neem dan contact op met Marco Mazereeuw (m.mazereeuw@nhl.nl).

Beoordelingsmomenten

Er zijn twee momenten in het jaar waarop er afstemming plaatsvindt tussen eerste examinator, begeleider en student.

1. Als je ***tot en met de methode van onderzoek hebt doordacht***. Dan is dus ook duidelijk voor welk probleem of ambitie er een oplossing moet worden gezocht en wat het ontwerp wordt, of wat de ontwerpkenmerken zijn. Het raadplegen van de eerste examinator gaat in overleg met je begeleider. Bij Lesson Study doe je dit in ieder geval voordat de onderzoeksles wordt uitgevoerd.
2. Aan het einde van het proces waarbij je een eindrapportage inlevert bij beide examinatoren. De examinatoren gaan zich beraden en vullen samen de beoordelingsrubric in (zie bijlage 3).

2. Ontwerponderzoek

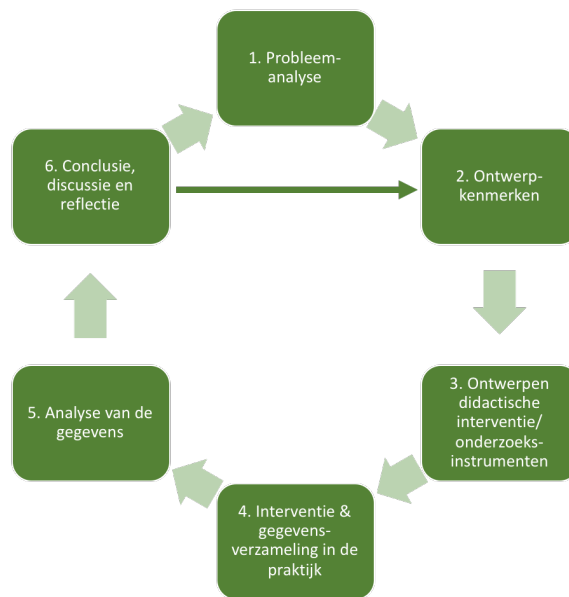
In de kern ga je bij dit afstudeeronderzoek onderwijs ontwerpen. Hierbij maak je gebruik van onderzoekstappen om te komen tot het ontwerp en om na te gaan in hoeverre je gemaakte ontwerp heeft gewerkt. Deze manier van onderzoek doen past in de visie van NHL Stenden, die geformuleerd is als Design Based Education.

Zoals eerder aangegeven doorloop je in een ontwerponderzoek verschillende stappen (Mc Kenney & Reeves, 2012; Plomp & Nieveen, 2013). Je beoogt daarbij het leren van leerlingen in een specifiek onderwerp te verbeteren. Als je deelneemt in een team, maar ook als je alleen werkt, analyseer je daarbij kritisch en systematisch de leerprestaties van leerlingen/studenten. Door de inzichten die daarin opdoet, verbeter je je (vak)didactisch handelen.

Ontwerpcyclus

In afbeelding 1 is een schema opgenomen met de fasen van een ontwerponderzoek. Andere namen voor ontwerponderzoek (in het onderwijs) zijn design (based) research, educational design research en development research.

Je kunt een ontwerponderzoek met meerdere studenten of met collega's uitvoeren. Een paar dingen doe je als je samenwerkt in ieder geval alleen. Dat is ook het deel waar jij zelf verantwoordelijk voor bent. We tonen hieronder eerst de algemene fasen van een ontwerponderzoek. Daarna beschrijven we de andere mogelijkheden die er zijn.

Afbeelding 1. Fasen in een Ontwerponderzoek

In **fase 1** bepaal je op welk onderwerp de didactische interventie (=het ontwerp) zich gaat richten. Er wordt een probleem of ambitie uit de onderwijspraktijk gesignaleerd en geanalyseerd. Deze fase noemen we de *probleemanalyse*. In deze fase formuleer je ook zo scherp mogelijk de doelen die je bij de leerlingen wilt bereiken. Het is in ontwerponderzoek gebruikelijk om het probleem of de ambitie te baseren op gegevens uit de praktijk. Dat wil zeggen dat je bijvoorbeeld met ervaren docenten in gesprek gaat over het leren van leerlingen/studenten of dat je gebruik maakt van eerdere resultaten van leerlingen/studenten. Je kunt leerlingen/studenten ook een opdracht laten maken om na te gaan welke problemen zij hebben, of een les geven waarbij je bepaalde verwachtingen formuleert, om vervolgens na te gaan of de les zo verlopen is zoals verwacht. Meestal is dat niet helemaal het geval. Het probleem dat je met het uitproberen dan in beeld hebt gebracht via observaties of andere gegevens is je vertrekpunt voor fase 2 t/m 6 in het verdere verloop van de cyclus.

Na deze probleemanalyse ga je in **fase 2 ontwerpkenmerken** formuleren. In deze fase zoek je in literatuur en in de praktijk naar hoe de didactische interventie eruit moet zien om de doelen wel te bereiken die eerder niet lukte.

In **fase 3** ga je een *didactische interventie* maken volgens de ontwerpkenmerken die je in de vorige fase hebt gevonden. Je formuleert nu ook de onderzoeksvragen, op basis van je ontwerp. In dezelfde fase maak je de *onderzoeksinstrumenten* (observatielijsten, interviewschema, opdrachten) waarmee je kunt nagaan of de leerlingen leren zoals bedoeld en of de doelen worden bereikt.

In **fase 4** wordt de *didactische interventie uitgevoerd* en worden de *onderzoeksinstrumenten ingezet* om na te gaan of de leerprocessen bij de leerlingen/studenten gaan zoals bedoeld. Bij een onderzoek aan een didactische interventie is het niet altijd nodig om gegevens over alle leerlingen/studenten te verzamelen. Je kunt daarin een selectie maken. Zorg er dan wel voor dat je weet waarom het verstandig is om juist van die leerlingen/studenten gegevens te verzamelen. Meestal worden leerlingen/studenten gekozen die verschillend leren.

In **fase 5** *analyseer* je de gegevens die je over de geselecteerde leerlingen/studenten hebt binnen gekregen en *evalueer* je in hoeverre de didactische interventie heeft gewerkt voor deze leerlingen/studenten.

In **fase 6** bekijk je met de oorspronkelijke doelen of deze zijn bereikt bij de onderzochte leerlingen/studenten en of de onderzoeksvragen beantwoord zijn. In deze fase wordt dus ook de *conclusie* geformuleerd. Ook reflecteer je op de vraag of de didactische interventie verder moet worden aangepast en worden de mogelijke aanpassingen besproken en beschreven. Tot slot reflecteer je altijd individueel op de belangrijkste leerpunten uit het onderzoek.

Afhankelijk van je situatie doorloop je de cyclus vanaf fase 2 een tweede of zelfs derde keer. Als je met een groep medestudenten samenwerkt, is het gebruikelijk om de didactische interventie met dezelfde les twee of drie keer volgens de gehele cyclus te doorlopen (zie horizontale pijl in afbeelding 1). Dat heeft als voordeel dat er echt goed zicht wordt verkregen op de vraag of leerlingen leren zoals bedoeld.

Als je met een groep collega's van school of de vakgroep samenwerkt, is het ook goed mogelijk om de les meerdere keren te geven. Echter, het is wel belangrijk dat je goed in de gaten houdt dat er niet teveel op jouw bord komt te liggen. Het kan namelijk zijn dat jij de trekker wordt van het onderzoek. Dat is uiteraard verschillend per school. Bespreek dit punt dus goed met je begeleider.

Met het afstudeeronderzoek laat je zien dat je professioneel leraar bent die zich specialiseert in zijn vakgebied in zijn afstudeerrichting (zie Leeruitkomst). Dat wil zeggen dat het onderwerp van je afstudeeronderzoek daarmee te maken heeft. Als je samenwerkt met anderen uit andere vakgebieden, is het belangrijk dat jij je vak en je doelgroep goed in de gaten houdt. Dat kan bijvoorbeeld door algemene didactische principes die jullie hebben bedacht in de context van jouw vak in een les met jouw doelgroep uit te proberen en daarin ook gegevens te verzamelen.

Als je alleen werkt volstaat één volledige cyclus. Als je samenwerkt, is het ook belangrijk om met je begeleider te bespreken hoe je jouw individuele aanspreekbaarheid voor het onderzoek en het rapport borgt. In de opzet van het onderzoeksrapport worden suggesties gedaan. Samen met je begeleider kun je uiteindelijk bepalen welke je volgt.

Kortom, een onderzoek naar een didactische interventie wordt ingezet op zo'n manier dat het goed past in de onderwijspraktijk op korte termijn en op lange termijn kennis oplevert. In de analysefase en de nabespreking en reflectie worden gegevens uit de praktijk gebruikt om tot uitspraken te komen. Het leerproces van leerlingen of studenten (mbo) staat centraal. Je kunt een ontwerp onderzoek uitvoeren met medestudenten, met collega's van de vakgroep, met andere collega's in de school, met medewerkers van het lectoraat Vitale Vakdidactiek en alleen.

3. Didactisch ontwerp via Lesson study

We hebben gemerkt dat voor veel studenten een specifieke vorm van ontwerp onderzoek erg geschikt is omdat deze goed past bij het werk van leraren: *Lesson Study*. Op de site van Lesson Study NL wordt dit als volgt verwoord:

'In een Lesson Study doorlopen docenten in teamverband een cyclus met verschillende stappen om het leren van een specifiek onderwerp door leerlingen te verbeteren. Docenten analyseren daarbij kritisch en systematisch de leerprestaties van leerlingen, en verbeteren zo hun (vak)didactisch handelen.'

Het idee van Lesson Study is dat je met een groep van drie tot vijf medestudenten en/of docenten en/of andere belangstellenden (lerarenopleiders, onderzoekers) een probleem of een ambitie in het leren van leerlingen van jouw vak signaleert om vervolgens een beperkt aantal lessen gaat voorbereiden en uitvoeren waarin je het probleem probeert aan te pakken of de ambitie probeert te realiseren. Eén van de groep geeft de les en de anderen observeren leerlingen met het doel om na te gaan of de les doelmatig is voor de leerling. Na afloop wordt de les geëvalueerd en mogelijk opnieuw ontworpen en uitgevoerd. Zo doe je als groep kennis op over het probleem of de ambitie en de manier waarop je daar een bijdrage aan kunt leveren.

Een dergelijke methodiek heeft voordelen en nadelen. Zo biedt het gezamenlijk jargon en biedt het de mogelijkheid om gezamenlijk kennis op te doen over leerprocessen. Het kan echter ook zijn dat het niet mogelijk is om samen te werken of dat de methodiek om andere redenen niet geschikt is. Vandaar dat we ervoor kiezen om gezamenlijk te vertrekken vanuit de methodiek Lesson Study maar bieden we studenten ook de ruimte om af te wijken van de aanpak als de onderwijspraktijk daarom vraagt.

De belangrijkste redenen om aan te sluiten bij Lesson Study wordt door Lesson Study NL verwoord in vier aspecten:

1. Samenwerking

Er ontstaat een intensieve samenwerking en praktische uitwisseling tussen teamleden. Daarmee wordt een Lesson Study een professionele leergemeenschap.

2. Verdieping

Er ontstaat verdieping en reflectie op de pedagogische én (vak)didactische kennis. De uitwisseling met collega's en experts in de voorbereiding en nabespreking van de les biedt docenten nieuwe inzichten en reflectie op hun eigen lespraktijk.

3. Leerlinggerichtheid

Door Lesson Study ontstaat een vernieuwde kijk op de leerling. Docenten leren om te anticiperen op het leergedrag van leerlingen in reactie op de voorgestelde instructie en leeractiviteiten.

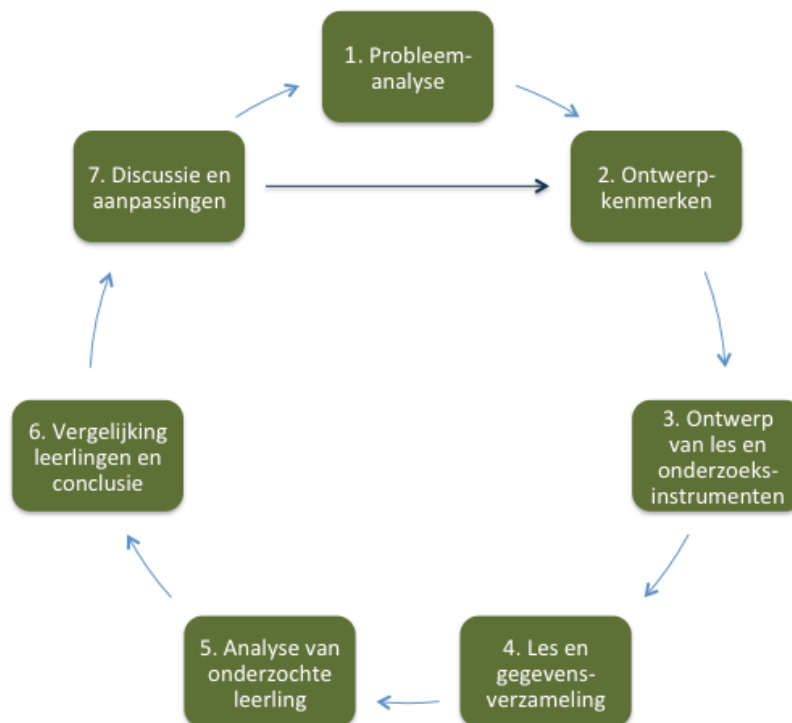
4. Onderzoek

Tenslotte ontwikkelt een team met Lesson Study een onderzoekende houding. Docenten worden uitgedaagd om systematisch te werken volgens de cyclus. Zij stellen doelen (bij), reflecteren samen op de lessen en de leerprocessen van de leerlingen en stellen de opbrengst voor het team vast.

De Lesson Study cyclus

In de kern ga je bij dit afstudeeronderzoek onderwijs ontwerpen. Hierbij maak je gebruik van onderzoekstappen om te komen tot het ontwerp en om na te gaan in hoeverre je gemaakte ontwerp heeft gewerkt. Zoals eerder aangegeven doorlopen docenten in een Lesson Study in teamverband een ontwerpcyclus met verschillende stappen (De Vries, Roorda & Van Veen, 2017; De Vries, Verhoef & Goei, 2016). Ze beogen daarbij het leren van leerlingen in een specifiek onderwerp te verbeteren. Als je deelneemt in een team maar ook als je alleen werkt, analyseer je daarbij kritisch en systematisch de leerprestaties van leerlingen. Door de inzichten die je daarin opdoet, verbeter je je (vak)didactisch handelen. Voor het afstudeeronderzoek hebben we gekozen voor de cyclus van Lesson Study die omschrijft *hoe* je het onderzoek goed en betekenisvol kunt inzetten.

In afbeelding 1 is een schema opgenomen met de fasen van een Lesson Study. Een groot deel van Lesson Study doe je gezamenlijk. Een paar dingen doe je alleen. Dat laatste is ook het deel waar jij zelf verantwoordelijk voor bent. We tonen hieronder eerst de manier waarop een Lesson Study wordt uitgevoerd. Daarna beschrijven we de andere mogelijkheden die er zijn.

Afbeelding 2. Fasen in een Lesson Study

In **fase 1** bepaal je gezamenlijk in de groep op welk onderwerp de Lesson Study zich gaat richten. Er wordt een probleem of ambitie uit de onderwijspraktijk gesignaleerd en geanalyseerd. Deze fase noemen we de *probleemanalyse*. In deze fase formuleer je ook zo scherp mogelijk de doelen die je bij de leerlingen wilt bereiken. Het is in ontwerponderzoek gebruikelijk om het probleem of de ambitie te baseren op gegevens uit de praktijk. Dat wil zeggen dat je bijvoorbeeld met ervaren docenten in gesprek gaat over het leren van leerlingen of dat je leerlingen al een opdracht laat maken om na te gaan welke problemen. Onze ervaring met Lesson Study is dat het ook handig kan zijn om het probleem via een Lesson Study in kaart te brengen. Je bereidt een les voor met je collega's of medestudenten en gaat vervolgens na of de les verloopt zoals je verwacht/hoopt. Meestal is dat niet helemaal het geval. Er blijft overwegend wel iets te wensen over. Het probleem dat je met deze Lesson Study dan in beeld hebt gebracht via observaties is je vertrekpunt voor fase 2 t/m 7 in een nieuwe Lesson Study.

Na deze probleemanalyse ga je in **fase 2 ontwerpkenmerken** formuleren. In deze fase zoek je gezamenlijk in literatuur en in de praktijk naar hoe de les eruit moet zien om die doelen te bereiken.

In **fase 3** ga je gezamenlijk een *didactisch ontwerp* maken volgens de ontwerpkenmerken die je in de vorige fase hebt gevonden. Je formuleert nu ook de onderzoeksvragen, op basis van je ontwerp. In dezelfde fase maak je gezamenlijk de *onderzoeksinstrumenten* (observatielijsten, interviewschema, opdrachten) waarmee je kunt nagaan of de leerlingen leren zoals jullie hebben bedoeld en of de doelen worden bereikt.

In **fase 4** wordt de *les gegeven* en worden de *onderzoeksinstrumenten ingezet* om na te gaan of de leerprocessen bij de leerlingen gaan zoals bedoeld. Bij een Lesson Study is het gebruikelijk dat één docent de les geeft en dat anderen gegevens over de leerlingen verzamelen. Ook is het gebruikelijk dat niet alle leerlingen worden geobserveerd¹ maar dat er (meestal) drie leerlingen worden gekozen die verschillend leren. Welke leerlingen je kiest is afhankelijk van de doelen die je beoogt en je onderzoeksvragen. Eén persoon observeert één leerling. Vaak wordt na de les de geobserveerde leerling kort bevroegd over de les om aanvullende data te verzamelen.

In **fase 5** analyseert de observator individueel de gekozen leerling en *evalueert* hij of zij individueel in hoeverre de les (het didactisch ontwerp) heeft gewerkt voor de leerling die is geobserveerd en rapporteert hij daarover naar de andere deelnemers.

In **fase 6** worden de rapportages over het leren van de verschillende leerlingen gezamenlijk vergeleken met de oorspronkelijke doelen om na te gaan of deze zijn bereikt, en of de onderzoeksvragen beantwoord zijn. In deze fase wordt dus ook de *conclusie* geformuleerd. Als je samenwerkt met meerdere studenten kun je ervoor kiezen om deze analyse door de lesgever te laten doen.

In **fase 7** wordt gezamenlijk gereflecteerd op de vraag of de les moet worden aangepast en worden de mogelijke aanpassingen besproken en beschreven. Ook reflecteert iedere deelnemer individueel op de voor hem of haar belangrijkste leerpunten uit het onderzoek.

Afhankelijk van je situatie doorloop je de cyclus vanaf fase 2 een tweede of zelfs derde keer. Als je met een groep medestudenten samenwerkt, is het gebruikelijk om de Lesson Study met dezelfde les twee of drie keer volgens de gehele cyclus te doorlopen (zie horizontale pijl in afbeelding 1). Dat heeft als voordeel dat er echt goed zicht wordt verkregen op de vraag of leerlingen leren zoals bedoeld. Het heeft ook als voordeel dat degene die de les heeft gegeven in een volgende les de mogelijkheid krijgt om te observeren en andersom.

Als je met een groep collega's van school of de vakgroep samenwerkt, is het ook goed mogelijk om de les meerdere keren te geven. Echter, het is wel belangrijk dat je goed in de gaten houdt dat er niet teveel op jouw bord komt te liggen. Het kan namelijk zijn dat jij de trekker wordt van de Lesson Study. Dat is uiteraard verschillend per school. Bespreek dit punt dus goed met je begeleider. Als je alleen werkt volstaat één volledige cyclus. We komen hier bij het onderdeel bijzondere vormen op terug.

Kortom, Lesson Study wordt ingezet op zo'n manier dat het goed past in de onderwijspraktijk. In de analysefase en de nabespreking en reflectie worden gegevens uit de praktijk gebruikt om tot uitspraken te komen. Het leerproces van leerlingen of studenten (mbo) staat centraal. Je kunt een Lesson Study uitvoeren met medestudenten, met collega's van de vakgroep, met andere collega's in de school, met medewerkers van het lectoraat didactiek.

¹ Met observeren wordt hier bedoeld het gebruik van alle onderzoeksinstrumenten om zicht te krijgen op het leren van die ene leerling. Dat kan dus ook betekenen het verzamelen en analyseren van opdrachten die de leerling heeft gemaakt of het interviewen van de leerling.

Bijzondere vormen

Het is niet altijd mogelijk om een Lesson Study uit te voeren met meerdere mensen van hetzelfde vak. We bespreken daarom wat je in die gevallen kunt doen. Uiteraard kunnen er ook nog andere situaties zijn waardoor er ook van de gekozen vorm moet worden afgeweken. In eerste instantie bespreek je dat met je begeleider. Je begeleider bespreekt dat met de groep docenten die betrokken is bij het afstudeeronderzoek en zij nemen een beslissing over een passende vorm samen met jou.

Het kan zijn dat het niet mogelijk is om met collega's van hetzelfde vak een lesson study te doen, maar met collega's van verschillende vakken. Je maakt dan met elkaar een les die waarschijnlijk een algemener thema betreft, maar wel in een specifiek vak wordt uitgevoerd. We verwachten dan van je dat je na fase 7 aan de hand van het in fase 3 gemaakte ontwerp en de doorlopen fasen 4, 5 en 6 het ontwerp aanpast voor jouw vak en afstudeerrichting met een toelichting op de gemaakte keuzen in de vertaalslag naar je eigen vak. Uiteraard mag je de les uitvoeren. Het is ook mogelijk dit na fase 3 te doen en deze les dan uit te voeren. Hoe je dat goed verwerkt in je rapportage bespreek je met je begeleider.

Bijlage 1 Richtlijnen voor het schrijven van rapportage Didactisch ontwerp

Als je klaar bent met de ontwerpcyclus, ben je toe aan het maken van het eindproduct: een rapportage over het ontwerponderzoek. Dat wil zeggen dat de vorm en de inhoud van het verslag volgens gemaakte afspraken wordt vormgegeven, waarbinnen ruimte is voor je eigen invulling. We laten in deze sectie zien welke afspraken zijn gemaakt en waar je je aan dient te houden. Dit is de reden dat we hieronder extra aanwijzingen voor het schrijven van het rapport bieden. In het stuk geven we je ook tips die zijn gebaseerd op onze ervaringen met het begeleiden en beoordelen van studenten.

Veel succes met het schrijven van je onderzoeksrapport.

Vooraf

Een rapport voor het afstudeeronderzoek wordt geschreven voor de onderwijspraktijk. De doelgroep van het rapport bestaat daarom vaak uit docenten, schoolleiders, medestudenten, mentoren, enzovoort. Houd bij het schrijven rekening met deze doelgroep. Het helpt je zorgvuldig en duidelijk te formuleren en volledig te zijn. We hebben namelijk gemerkt dat studenten nogal eens schrijven voor de beoordelaar (een deskundige). Soms leidt dat tot complexe zinnen met veel jargon waar zelfs de deskundige niet goed uitkomt. Schrijven voor de beoordelaar kan ook tot gevolg hebben dat de student er vanuit gaat dat hij of zij het allemaal wel snapt met als gevolg uitleg achterwege laat. Als je begrijpelijk schrijft voor een collega, kan de beoordelaar het ook volgen.

Het doel van het rapport bepaalt ook hoe het geschreven wordt. Een rapport kan zijn gericht op informeren, discussiëren, dialogiseren en overreden (Van der Donk en Van Lanen, 2009). De meeste rapporten combineren informeren en dialogiseren. Toch kan in het geval van een niet verwachte uitkomst van het onderzoek de focus komen te liggen op discussiëren. Met andere woorden: afhankelijk van het uiteindelijke doel (informeren, discussiëren) verandert de focus en omvang van de onderdelen van het rapport. Vooral de inleiding en de discussie zijn sterk afhankelijk van het doel. Denk dus goed na wat de uitkomsten van het onderzoek zijn en welke boodschap daarbij hoort.

Tot slot: wees kritisch op je eigen tekst. De belangrijkste fouten kun je er zelf ook uithalen. Bijvoorbeeld door het een dag weg te leggen en later te herlezen of door het door een ander te laten lezen.

Onderdelen van het rapport

Het onderzoeksrapport bestaat uit de onderdelen die worden weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1: Toelichting op de onderdelen van het rapport van je ontwerponderzoek

Onderdelen	Toelichting
Voorblad	Titel en ondertitel van je onderzoek Naam van de auteur/student Maand en jaar Eventueel een afbeelding
Titelblad	Titel Ondertitel Naam Studentnummer Opleiding en Afstudeerrichting Instituut School waar het ontwerponderzoek heeft plaatsgevonden Datum Begeleider Beoordelaar / examinerator Code Toetseenheid Verklaring dat product plagiaat-vrij is
Inhoud	Onderdelen van je rapport met paginanummer
Voorwoord (optioneel)²	Persoonlijke opmerkingen van de schrijver. De enige plaats waar de ik-vorm is toegestaan
Samenvatting	Korte beschrijving, in maximaal 350 woorden, van het gehele onderzoeksrapport met de aanleiding, het probleem, de ontwerpkenmerken, de onderzoeksvraag, de methode, de resultaten, conclusie en discussie
Inleiding	<i>Aanleiding:</i> aanleiding voor de keuze voor het onderwerp <i>Probleemanalyse:</i> komen tot een goed inzicht van wat het probleem precies is, door het achterhalen en onderzoeken van belangrijke gegevens, en door het leggen van verbanden <i>Context:</i> welke school, wat voor soort visie <i>Doel:</i> doelformulering van de te ontwerpen interventie
Ontwerp-kenmerken	<i>Conceptueel kader:</i> overwegingen uit de literatuur om de les te ontwerpen op zo'n manier dat de beoogde doelen worden gerealiseerd <i>Praktische overwegingen:</i> overwegingen uit je eigen ervaring en die van collega's, medestudenten enz. om de les te ontwerpen op zo'n manier dat de beoogde doelen worden gerealiseerd. Dit onderdeel eindigt met een samenvatting van de ontwerpkenmerken.
Didactisch ontwerp	<i>Didactisch ontwerp:</i> beschrijving van de interventie in de school waarin ook de verwachte leerprocessen van de leerlingen zijn beschreven en wat de verwachte effecten van die leerprocessen zijn <i>Ontwerpproces (optioneel):</i> beschrijving van de ontwikkeling over cycli. Dit hoeft alleen te worden toegevoegd als je bij fase 5 de interventie herhaalt of als je gebruik maakt van een meercyclische aanpak ³
Onderzoeksvragen	Herhaling van het doel en uiteenzetting van de hoofdvraag en deelvragen over het leerproces. Iedere vraag wordt toegelicht.

² individueel

³ Een voorbeeld van zo'n aanpak is gegeven door Cobb en Gravemeijer waarin zij in meerdere lessen leerlingen laten werken aan hetzelfde concept (spreiding) en waarbij ze iedere les kleine interventies pleegden om leerlingen hierover te leren. In dergelijke gevallen is een beschrijving van alle lessen en de ontwikkeling nodig om goed zicht te krijgen op wat er is gebeurd.

Methode	<p>Beschrijving van de gekozen ontwerponderzoeksmethodiek en de onderzoeksactiviteiten die voor het beantwoorden van de vragen zijn uitgevoerd. Het beschrijft het wat, het hoe en het waarom van de activiteiten. De onderverdeling kan verschillen maar meestal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ontwerponderzoek</i>: korte toelichting van de gekozen vorm van ontwerponderzoek (samenvatting van hierboven genoemde cyclus met bijzonderheden van de situatie) • <i>Selectie</i>: beschrijving van de manier waarop de leerlingen (vmbo, avo)/studenten (mbo) zijn geselecteerd en de redenen waarom • <i>Dataverzameling</i>: beschrijving van de manier waarop gegevens over de leerprocessen is verzameld en de redenen waarom deze manier is gekozen <p><i>Analyse</i>: beschrijving van de manier waarop de gegevens over de leerprocessen is geanalyseerd per leerling en hoe de verschillende leerlingen zijn vergeleken en de redenen waarom voor die aanpak is gekozen</p>
Resultaten⁴	<p>Een feitelijke rapportage van het leerproces van de leerling(en), zoals deze plaatsvonden tijdens de interventie, indien mogelijk gegroepeerd per deelvraag. Geen interpretaties! Dit deel kan beschrijvingen, tabellen, grafieken en modellen bevatten. Om te verduidelijken kiezen onderzoekers er vaak voor om in dit deel ook citaten of voorbeelden uit leerlingwerk op te nemen.</p>
Conclusie	<p>Een conclusie geeft antwoord op de onderzoeksvragen. Niet meer, niet minder. Meestal worden de onderzoeksvragen herhaald en vervolgens apart beantwoord.</p> <p><i>Antwoord op de deelvragen voor de leerlingen</i>: dit is overwegend een uitspraak over de mate waarin de interventie uitvoerbaar was en het leerproces dat zich bij de leerling heeft voltrokken.⁵</p> <p><i>Antwoord op de hoofdvraag</i>: een uitspraak over uitvoerbaarheid en de leerprocessen die voortkomt uit de vergelijking van meerdere leerlingen en het combineren van de inzichten van de deelvragen.</p>
Discussie	<p>De discussie geeft gedachten van de onderzoeker weer over het onderzoek. Het kan bestaan uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De reikwijdte van de conclusie (algemeenheid, validiteit, betrouwbaarheid) • Reflectie op de bruikbaarheid en doelmatigheid van de interventie • Discussie van mogelijke verklaringen • Aanbevelingen voor de praktijk en/of voor verder onderzoek • Terugkoppeling naar de ontwerpkenmerken en de theorie daarover • Opvallende bevindingen in het onderzoek • De validiteit en betrouwbaarheid van de conclusie worden besproken
Reflectie⁶	<p><i>Reflectie</i> op de belangrijkste leerpunten tijdens het ontwerponderzoek</p> <p><i>Reflectie</i> op hoe participatie in de ontwerpcyclus een bijdrage levert aan de onderzoekende houding van jezelf en eventueel ook je collega's</p>
Referenties (literatuur)	<p>Opsomming van de gebruikte referenties en citaten in de tekst, waarbij je de APA richtlijnen aanhoudt.</p>
Bijlagen	<p>In ieder geval een volledig uitgewerkt didactisch ontwerp, zodat het voor derden mogelijk is om in te schatten of en hoe zij het kunnen gebruiken. Tevens bijvoorbeeld het gebruikte interviewformat, vragenlijst, enzovoort.</p>

⁴ Indien je hebt samengewerkt bij deze didactische interventie, bv. bij een Lesson Study, beschrijf je hier **individueel** de resultaten van het leerproces van de leerling die jij geobserveerd hebt

⁵ Indien je hebt samengewerkt bij deze didactische interventie, bv. bij een Lesson Study, geef je hier **individueel** antwoord op de deelvragen voor jouw leerling: dit is overwegend een uitspraak over de mate waarin de interventie uitvoerbaar was en het leerproces dat zich bij de leerling heeft voltrokken

⁶ individueel

Voorblad

Het voorblad bestaat uit een titel en een ondertitel. De titel van je rapport gaat over het onderzoek en kan “speels” zijn. De ondertitel beschrijft preciezer waar het onderzoek over gaat.

Bijvoorbeeld: een onderzoek over actief leren op een school krijgt de volgende titel en ondertitel:

Lui in het actief zijn

Een onderzoek naar het gebruik van actieve werkvormen in de natuurkundeles op het ABC-college.

Een veel voorkomend probleem bij studenten is dat ze het rapport de titel ‘Afstudeeronderzoek’ geven. Doe dat niet. Het zegt niets over de inhoud van het rapport.

Het voorblad bevat ook de naam van de auteur en de maand en het jaar waarin het is geschreven.

Een afbeelding op het titelblad is mogelijk maar niet noodzakelijk. Het wordt aanbevolen om een serieuze, relevante afbeelding te kiezen. Het is doorgaans **niet** gebruikelijk om bijvoorbeeld een grappige cartoon te gebruiken bij een onderzoeksrapport. De afbeelding is zakelijk en moet iets te maken hebben met het onderzoek.

Een voorbeeld overgenomen van een professioneel rapport:

Het glas vult zich

Kennis over vormgeving en effecten van competentiegericht beroepsonderwijs;
verslag van een review

Niek van den Berg & Elly de Bruijn
ROC Zadkine, Rotterdam/ Hogeschool Utrecht, Utrecht

november 2008

Titelblad

Een titelblad bevat meer informatie dan een voorblad. Naast titel, ondertitel, naam en datum die ook op voorblad staan, bevat het titelblad ook je studentnummer, code van de toetseenheid, het instituut, de opleiding en de naam van je begeleider en van je beoordelaar. Onderaan neem je een zin op waarin je persoonlijk verklaart dat het product vrij is van plagiaat.

Inhoud

De inhoudsopgave is niet meer dan een overzicht van de onderdelen van het rapport en paginanummers waarop die onderdelen beginnen.

Voorwoord

In een voorwoord richt je je tot de lezer. Het heeft tot doel om een persoonlijke inleiding op het rapport te geven. Hier kunnen bijzondere omstandigheden worden genoemd waarin het onderzoek is uitgevoerd. Ook is het mogelijk om een dankwoord op te nemen.

Het voorwoord is de enige plek waar in de ik- of wij-vorm geschreven wordt. Alle andere onderdelen van het rapport worden in de lijdende vorm geschreven. Het is overigens niet nodig om een voorwoord op te nemen. De keuze is aan jou.

Samenvatting

De samenvatting wordt in tegenwoordige tijd beschreven (bijvoorbeeld: dit rapport beschrijft een ontwerponderzoek naar) waarin de ik-vorm vermeden wordt. Het beschrijft in ongeveer 300 tot 350 woorden alle essentiële onderdelen. Het begint met ongeveer twee zinnen over de aanleiding, gevolgd door twee zinnen over het probleem. Vervolgens worden het doel de ontwerpkenmerken en de onderzoeksvraag beschreven. Probeer daar een zin van te maken en geen vraag. Daarna volgt de methode waar ongeveer drie zinnen aan worden gewijd. Vervolgens wordt het resultaat gepresenteerd in twee zinnen. De conclusie krijgt meestal één of twee zinnen. De samenvatting wordt afgesloten met aan te geven waar de discussie over gaat. Het voert immers te ver om de discussie uit te werken.

Voorbeeld van een samenvatting :

-de puntjes (...) is willekeurig in te vullen tekst:

Volgens recent onderzoek ligt in het basisonderwijs het prestatieniveau van zorgleerlingen lager dan bij de overige leerlingen in dezelfde groep. Het doel van dit onderzoek is om.....Het ITS en het SCO-Kohnstamm Instituut hanteren zeven verschillende strategieën om.... Drie van deze manieren worden gebruikt in dit onderzoek door de manieren te testen bij ...De vraag hierbij is of met deze manieren....Door drie leerlingen met een visuele handicap nauwgezet te volgen, kon worden nagegaan of....Om vervolgens inzicht te krijgen in....zijn..... De resultaten laten zien dat...Ook wordt zichtbaar hoe...In de discussie wordt ingegaan op.. te danken is aan de effectiviteit van de remedial teaching.

Inleiding

De inleiding wordt in tegenwoordige tijd beschreven en beslaat meestal één of twee A4⁷. Het beschrijft de aanleiding, de context waarin het onderzoek is uitgevoerd, het praktijkprobleem en het doel en de concrete aandachtsgebieden van het onderzoek. Het is niet nodig om al deze subonderdelen een apart kopje te geven. Probeer er een lopend verhaal van te maken en voorkom herhaling.

De *aanleiding* voor het onderzoek is in het geval van een (student)leraar meestal dat de school een probleem of een bepaalde wens heeft en dat dit consequenties heeft voor leraren in de school. Duidelijk moet zijn dat de verandering ook vraagt om ontwerponderzoek en systematisch kijken. Bijvoorbeeld dat nog onduidelijk is hoe die verandering het beste kan worden ingezet of dat nog niet scherp is hoe docenten daar over denken. Het kan natuurlijk ook zijn dat jij als student met een probleem kampt of een ambitie wil realiseren. In dat geval is er niets op tegen om dat aan te geven. Wel is het verstandig om te laten zien dat jij niet de enige bent. Literatuur over het probleem moet daarom ook laten zien dat het probleem algemener is. De aanleiding beantwoordt als het ware de vraag wat de reden is dat er met deze uitgebreide aanpak wordt begonnen.

De *context* van het onderzoek wordt alleen beschreven als dat relevant is. Bijvoorbeeld als de school een uniek onderwijsmodel hanteert of als de school op een unieke locatie staat (bv. Schiermonnikoog). Als dat niet het geval is, kun je meestal wel volstaan met de school te noemen

⁷ Er is bij het rapport geen minimaal of maximaal aantal woorden of pagina's vastgesteld. Je bent vrij om te doen wat je wilt. De aanwijzingen over de hoeveelheid woorden of pagina's moeten worden opgevat als tips. Dat geldt overigens niet voor het aantal woorden in de samenvatting. Daar moet je je wel aan houden.

(bv. het ABC-college heeft de ambitie om...). Soms zien we dat studenten teksten van de website van de school overnemen en zelfs de leerlingenaantallen en iets van de historie van de school opnemen. Ook nu geldt: als het niet relevant is, niet opnemen. Je beschrijft het onderzoek, niet de school.

De *probleemanalyse* gaat dieper in op het probleem. Meestal geeft de aanleiding al iets van het probleem prijs. Probeer daarom ook nu herhaling te voorkomen door het probleem te specificeren. Dat kan zijn door de situatie op de school waar het probleem zich voordoet scherper te formuleren (denk aan 5wh) of door literatuur te betrekken die inzicht geeft in het probleem. Literatuur kan bijvoorbeeld verschillende deelproblemen of verschillende doelen bij een ambitie onderscheiden. De probleemanalyse geeft meestal antwoord op de vraag waarom het zo ingewikkeld is dat er een ontwerponderzoek gedaan moet worden dit op te helderen. In het geval van een probleemanalyse op basis van een Lesson Study kun je in dit onderdeel de problemen of niet gerealiseerde ambities die je hebt gezien bij leerlingen beschrijven en daar adequate informatie over geven met voorbeelden.

Na de probleemanalyse vraagt de lezer zich af wat het onderzoek doet. Vandaar dat de inleiding eindigt met het *doel* van het onderzoek. Laat zien waar je je op richt en waar het aan bijdraagt. In het geval van een Lesson Study worden hier de doelen beschreven die bij de leerlingen bereikt moeten worden. Zeg maar, dat wat de les moet opleveren. Het slot van de inleiding beschrijft ook wat er met de uitkomsten gedaan kan worden. Bijvoorbeeld wat schoolleiders en docenten van de school met de praktijkkennis kunnen doen.

Soms maakt de schrijver in de inleiding zijn hoofdvraag al bekend. We bevelen aan om dat alleen te doen als het nodig is. Meestal worden de onderzoeksvragen na de ontwerpkenmerken en de didactische interventie besproken omdat dit kader alle specifieke termen in de vraag al heeft verduidelijkt.

Soms hebben studenten de behoefte om vragen in de inleiding te zetten die richting geven aan hun denken (bv.: Maar hoe kan actief leren dan het beste worden geïmplementeerd?). Wij raden dit af. De lezer van een onderzoeksrapport zoekt naar de onderzoeksvraag die beantwoord gaat worden. Als er meerdere vragen in het rapport voorkomen, wordt onduidelijk waar het onderzoek zich op richt.

Ontwerpkenmerken

De ontwerpkenmerken worden in de tegenwoordige tijd geschreven. Het heeft geen vooraf afgesproken omvang. De omvang kan namelijk per onderzoek erg verschillen. Dat heeft ermee te maken dat alleen relevante literatuur wordt opgenomen. Voor sommige onderwerpen is er erg veel, voor sommige niet.

Het *conceptueel kader* is onderdeel van de ontwerpkenmerken. In dit deel wordt zichtbaar gemaakt wat literatuur zegt over het leren van leerlingen ten aanzien van het onderwerp van de les. Kennis uit literatuur wordt overzichtelijk gepresenteerd. Het is de bedoeling dat je het kader in een logische verhaallijn presenteert. Hiertoe is het verstandig om na te denken over de indeling in je kader. Die indeling moet je wel eerst bespreken met je begeleider.

Het kader mag niet worden opgevat als 'alles wat er over het onderwerp bekend is'. Soms hebben studenten de neiging om een samenvatting te schrijven over alles wat ze hebben gelezen. Dat raden we af. Het kader beschrijft wel de kennis die nodig is om de overwegingen om de les op een bepaalde manier vorm te geven te kunnen begrijpen. Dat wil zeggen dat het conceptueel kader vooral de kennis over het leren in het onderwerp beschrijft. Met het uitleggen van dat wat je in literatuur hebt gevonden, beschrijf je ook de definities van veelvoorkomende termen en de relaties tussen die termen.

Als afsluiting presenteer je de ontwerpkenmerken die je op basis van de literatuur denkt te kunnen formuleren. Je kunt daarvoor de richtlijn van Van den Akker (zie ook Plomp & Nieveen, 2013) gebruiken: Als je interventie X wilt gebruiken in context Y om doel Z te bereiken dan wordt je sterk aangeraden om het volgende te doen.....met als belangrijkste argumenten p, q, r en ... Een ander handig middel is het CIMO-model. In grote lijnen komt het overeen met de manier waarop Van den Akker ontwerpkenmerken formuleert maar de categorieën zijn iets grover en wellicht bruikbaar. Voor uitleg over CIMO is de publicatie van Van den Berg, Hoeve en Zitter (2012) goed bruikbaar (zie: https://ontwerpruimteberoepsonderwijs.files.wordpress.com/2017/02/cimo_berghoevezitter_mesomagazine_2012_april.pdf)

Didactisch ontwerp

Het hoofdstuk didactisch ontwerp vervolgt met een beschrijving van de didactische interventie zelf. Oftewel wat leerlingen en begeleiders/docenten doen en wat daarvan de verwachte effecten zijn. Bij dat laatste moet je denken aan dat wat leerlingen zeggen, opschrijven, doen. Het is verstandig om het leerling- en docentmateriaal in een bijlage bij te voegen. Soms is het nodig om het ontwerpproces ook te beschrijven. Dit omdat een lezer anders niet goed snapt wat er is gebeurd en wat er is onderzocht. Een voorbeeld van onderzoek waarin het ontwerpen en het onderzoeken doorelkaar lopen en waar het nodig is om ook het proces te beschrijven, is dat van Koeno Gravemeijer en Paul Cobb (2013) waarin zij in meerdere lessen de begripsontwikkeling van leerlingen probeerden te beïnvloeden. Inzichten uit de eerste les werden direct meegenomen in de tweede opeenvolgende les. Overzicht over de verschillende lessen, wat er is gedaan en wat daar de (verwachte) gevolgen van zijn is dan belangrijk. In de elektronische leeromgeving is het boek opgenomen waarin zij hun onderzoek presenteerden: Educational design research van Plomp en Nieveen (2013).

Onderzoeksvragen

Ook de tekst die de onderzoeksvragen omlijsten worden in de tegenwoordige tijd geschreven. Meestal is de omvang niet groter dan één A4. De onderzoeksvragen worden voordat ze meer uitvoerig worden beschreven eerst ingeleid. Het is elegant om de brug die je gemaakt hebt in de ontwerpkenmerken direct op te pakken in deze paragraaf. Je kunt bijvoorbeeld je doel en concrete aandachtspunten nog een keer herhalen. Meestal volgen dan zinnen als: 'Om een bijdrage te kunnen leveren aan....zal in dit rapport' of 'In het ontwerponderzoek dat hier wordt gepresenteerd wordt daarom gezocht naar antwoorden op de volgende vraag:.....' We raden aan de vraag duidelijk zichtbaar te laten zijn. Bijvoorbeeld met tussenregels en cursief. Ook de deelvragen dienen te worden ingeleid. Hoe voor de hand liggend ook. Het helpt de lezer om gevoel te krijgen voor je onderzoek.

Hoofdvraag. De hoofdvraag van een onderzoek naar een didactische interventie is 'In hoeverre is verloopt het verwachte leerproces van de onderzochte leerlingen zoals bedoeld in de ontworpen didactische interventie?'

Eventuele deelvragen. De deelvragen in een ontwerponderzoek gaan over de afzonderlijk te bereiken doelstellingen met de leerlingen. Bijvoorbeeld: 'In hoeverre slagen de onderzochte leerlingen erin om de opgave op te lossen waarin zij een formule moeten opstellen voor?'

Methode

De methode wordt in **voltooid tijd** geschreven (bv. is gebruik gemaakt van...of zijn de volgende leerlingen geobserveerd). Deze sectie beslaat meestal twee of drie A4 maar ook nu is dat erg afhankelijk van het onderzoek.

Probeer de methode zo te schrijven dat een collega of medestudent de stappen zou kunnen overdoen in een andere context (navolgbaarheid). Dit helpt je om volledig te zijn. Je mag er overigens wel vanuit gaan dat die collega of medestudent het basisjargon beheerst en woorden als interview, enquête en steekproef kent.

Zoals in Tabel 1 aangegeven, bestaat de methode uit een beschrijving van de (Lesson Study-)aanpak die is gekozen, de dataverzameling(instrumenten), de selectie en procedures. Deze worden eerst ingeleid en vervolgens per onderdeel specifiek toegelicht. De inleiding grijpt terug op de onderzoeksvragen (bv. 'Om deze vragen te beantwoorden zijn docenten en leerlingen.....'). Je kunt er daarnaast voor kiezen om een tabel te presenteren die de relatie tussen de dataverzameling en de vragen aangeeft. Vervolgens worden **per deelvraag** de drie elementen (dataverzameling, selectie en procedures) besproken. We lichten ze hieronder toe.

De *selectie* beschrijft welke leerlingen je hebt gekozen om te observeren en waarom die.

De *dataverzameling* beschrijft welke instrumenten worden ingezet om de vraag te beantwoorden over de leerprocessen, wat de belangrijke kenmerken van de instrumenten zijn en vooral ook waarom het logisch is dat deze instrumenten tot inzicht in het leerproces van de leerlingen kunnen leiden.

Bij instrumenten moet je denken aan enquêtes, interviewformats, observatielijsten, werkbalden voor leerlingen, enzovoort. De kenmerken van deze instrumenten die je beschrijft, richten zich bij voorkeur op de informatie die je ermee kunt achterhalen. Zo is het gebruikelijk om voorbeeldvragen van een interview te geven of voorbeelden van indicatoren van een observatielijst te laten zien.

Het onderdeel *data-analyse* omschrijf je de procedures die zijn gehanteerd bij de analyse en vooral ook *waarom* je die hebt gevolgd. Veelal wordt vooral uitgebreid op de analyseprocedures ingegaan omdat de dataverzamelings- en selectieprocedures al deels zijn beschreven.

De analyseprocedures geven aan welke stappen zijn genomen om tot overzicht, categorisering of uitkomst van de gegevens te komen. In het geval van analyse van kwalitatieve gegevens bijvoorbeeld wordt uitgebreid ingegaan op de categorieën die worden gebruikt bij de analyse en de manier waarop informatie die gekoppeld is aan de categorieën is gerangschikt om tot inzichten te komen. In het geval van kwantitatieve gegevens wordt hier vooral aangegeven welke (statistische) test is uitgevoerd en waarom juist die test.

Resultaten

De resultaten worden in de **voltooide tijd** beschreven (bv. 'de observaties lieten zien dat.....' of 'de interviews na afloop van de les gaven inzicht in...') of **tegenwoordige tijd** (bv. 'de observaties van de leerlingen laten zien dat...'). Meestal zijn de resultaten het meest omvangrijke deel van de rapportage.

De resultaten zijn een feitelijke rapportage van geanalyseerde gegevens. Dat wil zeggen dat er geen interpretaties van de gegevens worden gegeven. Geen interpretaties betekent overigens niet dat alle gegevens worden gepresenteerd. Je presenteert de belangrijkste bevindingen en geen onnodige informatie of nieuwe literatuur. De gegevens van het gehele ontwerponderzoek worden als het ware *verkort* weergegeven.

De resultaten volgen logisch uit de methode. Dat wil zeggen dat belangrijke elementen uit de methode (bv. deelvragen, categorieën, respondentengroepen) ook herkenbaar zijn in de resultaten. We zien vaak dat bij de resultaten een indeling wordt gekozen waarin de deelvragen herkenbaar zijn door middel van kopjes.

Een belangrijke voorwaarde voor een paragraaf met resultaten van één deelvraag is dat het opbouwend is. Hiermee bedoelen we dat er een systeem in de resultaten wordt ingebracht. Je kunt het beste de volgorde van het leerproces van de leerling als uitgangspunt nemen. Meestal kiezen

onderzoekers ervoor om de bevindingen die voor de meeste leerlingen gelden (die algemeen zijn) eerst te beschrijven om vervolgens in te gaan op bijzonderheden.

We raden aan om daar waar het mogelijk is de resultaten te presenteren in tabellen, grafieken, stroomschema's, afbeeldingen, enzovoort. Iedere grafiek, tabel of afbeelding heeft een nummer, een titel en een toelichting. In de tekst erom heen worden ze ook toegelicht. Op deze manier krijgt de lezer overzicht en kan hij of zij het toegelicht krijgen als dat nodig is.

Overwegend worden kwantitatieve gegevens gepresenteerd in tabellen, grafieken, diagrammen. Kwalitatieve gegevens worden vaak gepresenteerd in een verhalende tekst (een narratieve). Echter, ook bij kwalitatieve gegevens helpt het de lezer als er een stroomschema, hiërarchische boomstructuur of een matrix kan worden gepresenteerd⁸.

Naast overzicht heeft een lezer bij de resultaten ook behoefte aan voorbeelden. Het daarom verstandig om voorbeelden / citaten te geven die preciezer aangeven wat je met een bepaalde uitspraak bedoelt. Zo kan een fragment van een gesprek tussen twee leerlingen worden opgenomen of een fragment uit een opdracht van een leerling dat is geanalyseerd. Probeer hiervoor korte, veelzeggende fragmenten te selecteren.

Conclusies

De conclusies worden geschreven in de **tegenwoordige tijd**. Veelal beslaan de conclusies een kort maar belangrijk deel van je onderzoek.

Het belangrijkste kenmerk van de conclusies is dat ze antwoord geven op de onderzoeksvragen. In dit geval dus meestal dat ze laten zien hoe het leerproces van de leerlingen zich heeft voltrokken. Om de lezer en jezelf te helpen raden we daarom aan de vragen eerst te herhalen voordat je tot beantwoording overgaat. Het is het meest elegant als je dat niet doet door te „knippen en plakken” maar door de vragende zin om te zetten in een gewone zin.

Bijvoorbeeld: 'In dit onderzoek is gezocht naar manieren om leerlingen Er is daarbij specifiek ingegaan op '

Meestal worden eerst de deelvragen beantwoord en daarna de hoofdvraag. Zorg ervoor dat duidelijk is welke vraag je beantwoordt. Probeer het herhalen van de hele vraag te voorkomen maar gebruikt kopjes die ernaar verwijzen. De deelvragen gezamenlijk geven antwoord op de hoofdvraag.

Controleer voordat je je rapport opstuurt goed of de conclusies die je trekt op basis van de resultaten ook echt getrokken mogen worden. Soms helpt het om het voorzichtiger te formuleren door zinsdelen als 'in dit geval' en 'bij de ondervraagde leerlingen' in je conclusies op te nemen. Voorkom dat je overgeneraliseert.

Discussie

De discussie wordt geschreven in de tegenwoordige tijd en heeft als belangrijkste kenmerk dat de onderzoeker hier zijn gedachten en reflecties noteert. Uiteraard zijn dit niet zomaar gedachten maar alleen die uitgekristalliseerd zijn. De gedachten kunnen gaan over de reikwijdte van de conclusies, aanbevelingen voor de praktijk, vervolgonderzoek, terugkoppeling naar de ontwerpkenmerken en opvallende bevindingen. Er kan ook worden ingegaan op het onderzoeksproces. Heb je bijvoorbeeld rekening gehouden met ethische aspecten (bv. met privacy?)

Ook in de discussieparagraaf is het belangrijk dat er een logisch geheel wordt gepresenteerd. Bedenk daarom goed van tevoren welk deel je het beste als eerste kunt bespreken en wat daar logisch op volgt.

Het bespreken van de *bruikbaarheid en doelmatigheid van de interventie* wil zeggen dat je ingaat op de conclusies die je zojuist hebt getrokken. Zo bespreek je of de conclusies alleen gelden voor de onderzochte groep of dat er reden is om aan te nemen dat het kan gelden voor meer groepen. In het

⁸ in de 'Smart Art' van Word staan verschillende schema's die mogelijk gebruikt kunnen worden bij het overzichtelijk en verkort in beeld brengen van je resultaten.

laatste geval kun je literatuur betrekken in je betoog. Je bespreekt hier ook de stevigheid van je methoden en of er nog stappen zijn te zetten om de conclusie verder te onderbouwen. Ook neem je hierin de *aanbevelingen voor de praktijk* mee. Deze kunnen zo ver gaan als je zelf wilt. Echter we raden je aan om voorzichtig te zijn en aanwijzingen voor de praktijk vooral goed te onderbouwen, eventueel met literatuur.

Reflectie

De *reflectie op de belangrijkste leerpunten uit de didactische interventie* is volledig van je eigen hand. Het gaat erom dat we zicht krijgen op wat jij hebt geleerd. Dat moet wel over het leren van de leerlingen gaan.

De *reflectie op je onderzoekende houding* heeft twee kanten. Het ligt voor de hand dat je met het onderzoek wijzer bent geworden dan je was. Maar het ligt ook voor de hand dat je nog lang niet alles weet en dat een *vervolgonderzoek* zeer gewenst is. In de discussie kun je ingaan op de richting die nieuw onderzoek moet krijgen. Je kunt daarbij ook ingaan op beperkingen in je eigen onderzoek die nog extra aandacht verdienen. Daarnaast kun je je eigen nieuwsgierigheid daarin naar voren laten komen. Het is raadzaam om de ontwerpkenmerken aan te vullen met gegevens uit je onderzoek maar alleen als dat mogelijk is. Je hebt de kenmerken in je ontwerp gebruikt om een les te ontwerpen maar misschien heb je nu iets gezien dat je doet besluiten deze kenmerken en de les te veranderen.

Tot slot richt je je op je eigen ontwikkeling als leraar-ontwerponderzoeker. Dit betekent dat je met de criteria van onderzoekende houding van Bruggink en Harink (2012; zie kader) voor jezelf nagaat waar je je in hebt ontwikkeld. Dit kun je, indien je gebruik hebt gemaakt van Lesson Study, goed combineren met een reflectie op het proces van een Lesson Study zelf en wat dat doet met de professionalisering van docenten en jezelf.

Onderzoekende houding

Onderzoekende houding is belangrijk in veel beroepen en zeker ook dat in van leraar. Tegelijk is het lastig om uit te leggen wat je onderzoekende houding is of hoe dit een rol speelt in je docentontwikkeling. Om toch enige richting te geven, hanteren we de criteria van Bruggink en Harinck (2012):

- Nieuwsgierig zijn
- Een open houding
- Kritisch zijn Willen begrijpen
- Bereid zijn tot perspectiefwisseling
- Distantie nemen van routines
- Gerichtheid op bronnen
- Gerichtheid op zeker weten
- Willen delen met anderen

Referenties in het rapport

We bedoelen hier niet alleen het opstellen van een *referentielijst* maar ook de manier waarop in de tekst *gerefereerd* en *geciteerd* dient te worden. In het sociaalwetenschappelijk rapport wordt gebruik gemaakt van de APA-stijl voor refereren en citeren (APA= American Psychological Association). In de digitale omgeving van de mediatheek vind je een handige gids (zie https://www.auteursrechten.nl/binaries/content/assets/subsites-diensten/auteursrechten/surf_de-apa-richtlijnen-uitgelegd.pdf).

Tot slot raden we je aan om *niet* de referenties van word te gebruiken. Veelal zien we dat deze automatische functie in word citaten en referenties niet goed overneemt. Veel handiger is het om de referentie in Scholar.google te gebruiken en/of gebruik te maken van het gratis programma Refworks voor Word (zie https://www.mijnnhl.nl/sites/all/files/users/atema/Handleiding%20Refworks_1.pdf)

Bijlagen

Je kunt er voor kiezen om bijlagen op te nemen als die verduidelijken wat je hebt gedaan. De onderzoeksinstrumenten kunnen bijvoorbeeld erg informatief zijn voor de lezer. Door alle vragen die in een interview zijn gesteld te presenteren wordt het rapport meer navolgbaar. Echter ook nu geldt: alleen toevoegen als het een meerwaarde heeft.

Bijlage 2 Referenties

- Bruggink, M., & Harinck, F. (2012). De onderzoekende houding van leraren: wat wordt daaronder verstaan? *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 33(3), 46-53.
- De Vries, S., Verhoef, N.C., & Goei, S.L. (2016). *Lesson Study: een praktische gids voor het onderwijs*. Apeldoorn: Garant.
- De Vries, S., Roorda, G., & van Veen, K. (2017). *Lesson Study: Effectief en bruikbaar in het Nederlandse onderwijs?*. Den Haag: Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek.
- Gravemeijer, K., & Cobb, P. (2013). Design research from a learning design perspective. In: Plomp, T. & Nieveen, N (Eds) *Educational design research*, pp 72-113. Enschede: Stichting Leerplanontwikkeling
- McKenney, S., & Reeves, T. C. (2012). *Conducting educational design research*. New York: Routledge.
- Pater, C., van Driel, J., Geijssel, F. P., Volman, M. L. L., & Schenke, W. (2014). *Professionele leraren: opbrengsten en inzichten uit praktijkgerichte onderzoeksprojecten van de VO-raad*. Utrecht: VO-raad.
- Plomp, T. & Nieveen, N (2013) *Educational design research*, Enschede: Stichting Leerplanontwikkeling.
- Van der Donk, C., & Van Lanen, B. (2012). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.
- Van den Berg, J. Hoeve, A. & Zitter, I. (2012). Op zoek naar wat werkt. Zichtbaar maken van innovatieopbrengsten. *MESO magazine*, 183 april 2012, 18-22.

Bijlage 3 Beoordelingsrubric Didactisch ontwerp

Beoordeling Didactisch ontwerp leraar <vak> avo of bo 2019-2020

Gegevens

Naam student:	Opleiding (voltijd of FO-deeltijd):	(WPL-)school:
Studentnummer:	Afstudeerrichting:	
Naam 1 ^e examiner:	Handtekening 1 ^e examiner:	Toetscode Progress:
Naam 2 ^e examiner:	Handtekening 2 ^e examiner:	Datum t.b.v. invoer Progress (inleverdatum of datum assessment):
Gebruikte handleiding met vermelding van bijbehorend studiejaar:		

Voorwaarden om Didactisch ontwerp te kunnen beoordelen

	ja	nee	
<i>Volledigheid</i>	0	0	Het DO-portfolio is beknopt en compleet: bevat alle gevraagde onderdelen, waaronder een kritische reflectie op de leeruitkomst met verwijzing naar de bewijsstukken en het verplichte voorblad.
<i>Lay-out, spelling en stijl</i>	0	0	Teksten zijn goed leesbaar en bevatten geen of nauwelijks spelfouten. Het verslag is <i>gestructureerd</i> m.b.v. een inhoudsopgave, hoofdstuktitels, kopjes, alinea's en witregels en/of de digitale weergave is helder gestructureerd en navigeerbaar. De <i>stijl</i> is professioneel en navolgbaar.
<i>Bewijsvoering</i>	0	0	De bewijsvoering voldoet aan de VRAAK-criteria (Variatie, Relevantie, Authenticiteit, Actualiteit, Kwaliteit) en bevat in elk geval feedback van leerlingen/studenten, van de werkplekbegeleider en van een docent van NHL Stenden. Uit de bewijsvoering blijkt dat het gewenste niveau (bachelor eindniveau) van toepassen van kennis en inzicht bij herhaling wordt aangetoond in authentieke dagelijkse (onbegeleide) praktijkcontexten.
<i>Bronvermelding</i>	0	0	Bronvermeldingen en verwijzingen zijn consequent genoteerd volgens APA-richtlijnen.
<i>Afstudeerrichting</i>	0	0	De afstudeerrichting is zichtbaar in de bewijsvoering.

EINDBEOORDELING AANTONEN VAN DE LEERUITKOMST:			
Bewijsvoering is systematisch bovengemiddeld volledig en van hoog niveau t.a.v. het gevraagde voor de leeruitkomst, en omvat enkele uitzonderlijke prestaties.	Bewijsvoering is systematisch bovengemiddeld volledig en toont over de volle breedte een hoger niveau dan minimaal vereist voor het kunnen voldoen aan de leeruitkomst.	Bewijsvoering is acceptabel om redelijkerwijs vast te kunnen stellen of de leeruitkomst behaald is. Bewijsvoering is compleet en het niveau hiervan is toereikend.	Bewijsvoering is niet afdoende om vast te kunnen stellen of aan de leeruitkomst wordt voldaan. Er zijn hiaten, ernstige tekortkomingen of portfoliostukken tonen niet voldoende het vereiste niveau aan.
☐ uitstekend	☐ goed	☐ voldoende	☐ onvoldoende
Verantwoording beoordeling en opmerkingen:			

Leeruitkomst Didactisch ontwerp binnen jouw vakgebied en gekozen afstudeerrichting

Je demonstreert in je vakgebied en je gekozen afstudeerrichting onderzoekend vermogen, zoals beschreven in de Dublin descriptor voor de 'first cycle award', bij het ontwerpen van een begeleide leer(werk)omgeving afgestemd op het niveau en de kenmerken van je leerlingen voor het realiseren van leerprocessen door een volledige ontwerpcyclus te doorlopen door:

- op basis van een eigen probleemanalyse in de huidige leer(werk)omgeving onderbouwd met relevante bronnen, perspectieven en gegevens een onderzoeksvraag te formuleren
- een ontwerp te ontwikkelen waarbij diverse bronnen worden geraadpleegd en perspectieven worden gezocht over leren en begeleiden welke afgewogen worden voor het ontwerp
- deze bronnen en perspectieven ook te gebruiken om het uiteindelijke ontwerp te verantwoorden
- het ontwerp uit te voeren en systematisch te evalueren op de realisatie van de beoogde leerprocessen
- het uitgevoerde proces en resultaat te beschrijven en op het proces en resultaat te reflecteren.

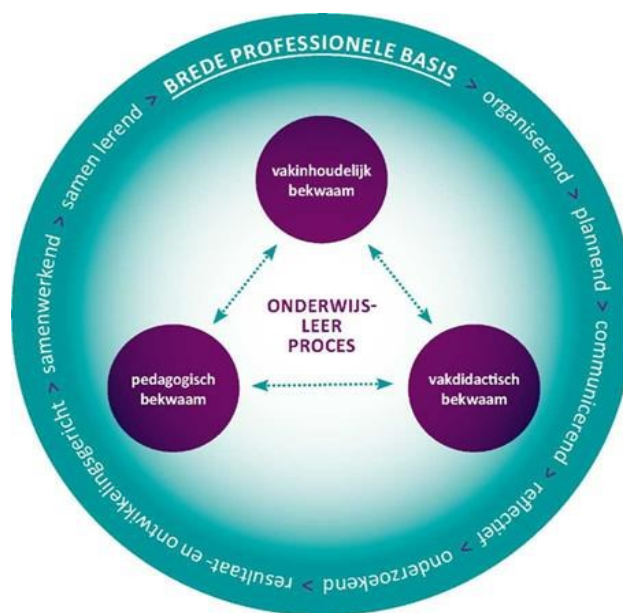
Criteria:	criterium is meer dan voldoende aangetoond,	criterium is voldoende aangetoond,	criterium is niet voldoende aangetoond,
Probleemanalyse en onderzoeksvraag	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat: <ul style="list-style-type: none"> • je door gegevens uit de praktijk te verzamelen en te analyseren tot een probleembeschrijving bent gekomen; • je verschillende relevante betrokkenen en experts (op stage- of werkplek) hebt geraadpleegd; • je verschillende relevante bronnen hebt geraadpleegd, zoals gespecialiseerde handboeken, wetenschappelijke artikelen en vakliteratuur uit het vakgebied; • je onderzoekbare vragen hebt geformuleerd die aansluiten op je probleembeschrijving en je ontwerp. 	☐ Want:
Ontwikkeling van ontwerp	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat: <ul style="list-style-type: none"> • je relevante en actuele bronnen hebt geraadpleegd waaronder bronnen die op onderzoek zijn gebaseerd; • je verschillende relevante inzichten uit literatuur en van betrokkenen en experts over het ontwerp kritisch hebt gewogen en samengevat; • je de verkregen kennis en inzichten uit de theorie en praktijk hebt vertaald naar kenmerken voor je ontwerp; • je praktisch bruikbaar en didactisch verantwoorde onderwijsleeractiviteiten hebt ontworpen aan de hand van kenmerken voor je ontwerp. 	☐ Want:
Verantwoording van ontwerp	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat: <ul style="list-style-type: none"> • je aangeeft hoe het ontwerp een bijdrage kan leveren aan het oplossen van het gesignaleerde probleem of ambitie en welke leerprocessen je verwacht; • je in de verantwoording en onderbouwing onderscheid hebt gemaakt tussen meningen en feiten; • je gebruikte concepten hebt verantwoord en gedefinieerd; • de samenhang van de concepten inzichtelijk is gemaakt en verantwoord is; • het ontwerp beargumenteerd afgestemd is op de doelgroep leerlingen/studenten. 	☐ Want:

Uitvoering en evaluatie	☐ Want:	☐ Door te laten zien: <ul style="list-style-type: none"> • op welke manier je het ontwerp hebt uitgevoerd en waarom op die wijze; • dat je navolgbare en relevante onderzoeksinstrumenten hebt ingezet om de leerprocessen en eventueel leeropbrengsten te expliciteren en vast te leggen; • dat je gegevens systematisch hebt geanalyseerd met behulp van de gebruikte theorie. 	☐ Want:
Beschrijving van proces en resultaat	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat: <ul style="list-style-type: none"> • het uiteindelijke verslag consistent is in de zin dat de onderdelen (probleemanalyse, onderzoeksvraag, methode enzovoort) logisch op elkaar aansluiten; • de rapportage zodanig geschreven is dat het relevant, leesbaar en navolgbaar is voor vakcollega's; • de interpretatie van de resultaten in de conclusies en discussie navolgbaar zijn onderbouwd; • je in de conclusie je onderzoeksvraag beantwoordt; • de toepasbaarheid van het ontwerp in de praktijk is besproken tijdens de discussie; • aanbevelingen voor de praktijk zijn geformuleerd die logisch voortkomen uit de conclusie en discussie; • je een bondige samenvatting kunt geven van je ontwerponderzoek; • de literatuurverwijzingen volgens APA-richtlijnen geschreven zijn. 	☐ Want:
Reflectie op proces en resultaat	☐ Want:	☐ Door te laten zien: <ul style="list-style-type: none"> • op welke wijze feedback op het ontwerp nieuwe kennis en inzichten heeft opgeleverd over het leren en de ontwikkeling van leerlingen; • hoe toekomstig handelen van jezelf als leraar al dan niet beïnvloed is door het proces of de uitkomsten van het onderzoek; • dat in de reflectie naar voren komt hoe inzichten uit de ontwerpcyclus hebben bijgedragen aan je onderzoekend vermogen en de persoonlijke professionele ontwikkeling tot leraar. 	☐ Want:

Handleiding Professioneel Profiel

Leeruitkomst van module Onderwijsprofessional

Tweedegraads lerarenopleidingen NHL Stenden deeltijd-FO

2019-2020

Voorwoord

De afstudeerhandleiding voor de tweedegraads lerarenopleidingen (TLO) van NHL Stenden bestaat uit drie 'katernen'. Elk katern is te lezen als een aparte handleiding, en zal als zodanig ook digitaal op Blackboard en de site van het Praktijkbureau geplaatst worden. De bijlagen met feedback- of beoordelingsformulieren kunnen dan in een digitale vorm gedownload worden. De bijlagen die specifiek bij een bepaalde leeruitkomst/module horen, vind je direct bij het betreffende katern.

Deze handleiding geeft nadere toelichting op de leeruitkomst Professioneel profiel. Samen met de leeruitkomst Didactisch ontwerp vormt dit de afstudeermodule Onderwijsprofessional avo/bo. Deze module gaat om je bredere functioneren als professional, met nadruk op onderzoekend vermogen (Didactisch ontwerp) en professionele identiteit (Professioneel profiel). Beide leeruitkomsten doen een beroep op ervaringen opgedaan in de andere afstudeermodule Handelingsbekwaam leraar <vak> av/bo.

Professioneel profiel heeft vooral betrekking op je visie op vak, onderwijs en beroep binnen je afstudeerrichting. Dan gaat het over een helicopterview, waarbij je ook vanuit breder perspectief - regionaal en (inter) nationaal- je vakgebied en de onderwijssector van de afstudeerrichting in kaart brengt en jezelf de vraag stelt hoe jij je daartoe verhoudt. Ook je beeld van de wijze waarop jij als docent bijdraagt aan de vorming van je leerlingen of studenten hoort hierbij. De leeruitkomst vraagt dan ook om het kennen van je eigen kwaliteiten en ontwikkelpotentieel voor de komende jaren.

Afstudeerplan

Bij het beginnen aan je afstudeermodules maak je als deel van je leerarrangement een afstudeerplan dat je bespreekt met je studiecoach. Hierin leg je vast welke afstudeerrichting je doet: avo, bo-vmbo of bo-mbo. Binnen NHL Stenden Hogeschool is de richting beroepsonderwijs verder gesplitst in een variant die gericht is op het vmbo en een variant die gericht is op het mbo. Op het supplement bij je diploma komt je afstudeerrichting te staan, maar die beperkt je bevoegdheid niet. Je diploma maakt je bevoegd voor het volledige tweedegraads gebied.

In je afstudeerplan plan je ook met welke afstudeermodule of leeruitkomst je begint, of dat je de afstudeermodules gelijktijdig doet. De LUK Professioneel profiel rond je pas af na het behalen van de LUK's Handelingsbekwaam en Didactisch ontwerp.

Ingangseisen

Voordat je aan de afstudeerfase (de module Handelingsbekwaam leraar of de module Onderwijsprofessional, of beide tegelijk) kunt beginnen, moet je in elk geval de propedeusemodules (de module Oriëntatie op onderwijs en beroep en de module Basis vakgebied) voor jouw opleiding behaald hebben. Dit is een formele ingangseis.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	2
1. Doel van de leeruitkomst professioneel profiel leraar <vak> avo/bo.....	4
2. Uitvoering Professioneel profiel leraar <vak> avo/bo	5
3. Beoordeling Professioneel profiel leraar <vak> avo/bo.....	6
Vorbereiding peerassessment	6
Inhoud en opbouw peerassessment	6
Bijlage 1 Brede professionele basis voor bekwaamheid en kwalificatie.....	7
Bijlage 2 Beoordelingsrubric Professioneel profiel	8

1. Doel van de leeruitkomst professioneel profiel leraar <vak> avo/bo

In de afstudeerfase van je opleiding laat je zien dat je minimaal het eindniveau hebt bereikt zoals dat in de landelijke bekwaamheidseisen voor leraren vanaf augustus 2017 wordt omschreven als 'startbekwaam': zie bijlage 1. De leeruitkomst Professioneel profiel heeft met name betrekking op de brede professionele basis, die onder de vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheden ligt.

In de module Onderwijsprofessional leraar <vak> avo/bo wordt niet je dagelijks functioneren als docent beoordeeld (al ligt dat uiteraard overal onder), maar je onderzoekend vermogen en professionele ontwikkeling. Als onderwijsprofessional kijk je op een metaniveau naar je eigen professionele houding en ontwikkeling en de ontwikkelingen en vernieuwingen in het onderwijsveld. Dat toon je aan met je afstudeeronderzoek (zie de handleiding van het Didactisch ontwerp), maar ook met je onderwijs- en vakvisie, gerelateerd aan je afstudeerrichting, die je exploreert in gesprek met collega's/medestudenten. Dit is wat de leeruitkomst Professioneel profiel beoogt. Door het expliciteren van jouw visie op onderwijs en actuele ontwikkelingen in de sector van je afstudeerrichting en je reflectie op jezelf als docent die jij nu bent, kun je je voortgezette professionalisering na het afstuderen richting geven.

De leeruitkomst voor dit onderdeel is als volgt geformuleerd:

Je expliciteert en ontwikkelt je eigen professionele identiteit in professionele dialoog met anderen. Daarbij kom je tot beschrijving of verbeelding van jouw eigen visie op onderwijs en jouw vakgebied binnen de gekozen afstudeerrichting vo of (v)mbo, met aandacht voor je sociaal-maatschappelijke verantwoordelijkheid om niet alleen bij te dragen aan de kwalificatie, maar ook aan de socialisatie en persoonsvorming van je leerlingen/studenten. Je onderbouwt je visie met actuele vakdidactische, pedagogische en vakoverstijgende inzichten en dilemma's uit literatuur, onderzoek en je eigen praktijk en betreft daarbij ook het bredere perspectief van de internationale context, de kenmerken van de beroepsgroep en de school als organisatie. In je conclusie schets je het gewenste ontwikkelperspectief voor de volgende fase(n) van je loopbaan.

Hierbij horen de volgende beoordelingscriteria:

1. Je formuleert je eigen visie op je vakgebied en onderwijs binnen je afstudeerrichting.
2. Je onderbouwt je onderwijs- en vakvisie met actuele literatuur en verbindt je visie aan voorbeelden uit de onderwijspraktijk binnen je afstudeerrichting, met ook aandacht voor het bredere perspectief van de internationale context, de kenmerken van de beroepsgroep en de school als organisatie.
3. Je stelt je als leraar en collega binnen een schoolorganisatie sociaal-maatschappelijk en ethisch verantwoordelijk op en draagt bij aan de socialisatie en persoonsvorming van je leerlingen/studenten.
4. Je komt in professionele dialoog met anderen tot oordelen wat in een specifieke situatie onderwijspedagogisch-didactisch wenselijk is.
5. Je ontwikkelt je professionele identiteit door middel van cyclische reflectie, daarbij gebruik makend van je eigen talenten, waarden, overtuigingen en kennis, en die van anderen.
6. Je geeft vorm aan je professionele ontwikkeling en de volgende fase van je loopbaan.

2. Uitvoering Professioneel profiel leraar <vak> avo/bo

Oriëntatiefase

Je gaat op zoek naar specifieke vragen vanuit de sector van je afstudeerrichting/actuele onderwijskwesties en leeractiviteiten die je daaraan zou kunnen verbinden. Dat kan individueel, maar bij voorkeur in een (al dan niet digitaal) leergroepje vanuit NHL Stenden met dezelfde afstudeerrichting.

Je maakt een eerste aanzet voor je onderwijs- en vakvisie en vraagt feedback aan medestudenten. Het is mogelijk om hiervoor lezingen/trainingen/scholingen op NHL Stenden Hogeschool of je werkplek te volgen. Tenminste eenmaal in deze periode bespreek je je plannen voor deze module met je studiecoach of een afstudeerbegeleider.

Verdiepingsfase

Je werkt verder aan de ontwikkeling en onderbouwing van je onderwijs- en vakvisie (met in elk geval actuele onderzoekspublicaties over jouw vakgebied of afstudeerrichting). Je gaat door met leeractiviteiten en het verzamelen van materialen voor je professioneel profielf dossier waarmee je laat zien dat je wat betreft je afstudeerrichting over de benodigde actuele kennis en bekwaamheden beschikt..

Professioneel voortgangsgesprek

Met een groepje medestudenten organiseer je op NHL Stenden Hogeschool een voortgangsgesprek waarin je jezelf presenteert, elkaar voedt en feedback geeft.

Eindfase

Je maakt een beknopt profielf dossier en wisselt dat uit met andere studenten voor feedback. Je bereidt je voor op het (peer)assessment.

Begeleiding

De begeleiding bij Professioneel Profiel krijgt vorm op verschillende manieren. Allereerst wordt er TLO-breed, dus opleiding overstijgend een en ander georganiseerd. Dat gaat om bijeenkomsten gericht op de afstudeerrichtingen en om begeleiding in het algemeen in leergroepen/professionele leergemeenschappen. Voor vakspecifieke en vakdidactische aspecten kun je binnen je opleiding terecht. Via Blackboard worden details zo spoedig mogelijk bekend gemaakt.

3. Beoordeling Professioneel profiel leraar <vak> avo/bo

Om aan te tonen dat je deze leeruitkomst behaald hebt, doe je een peerassessment met een aantal medestudenten en twee examinatoren. (N.B. Mochten er geen medestudenten beschikbaar zijn die ongeveer op hetzelfde moment hun studie afronden, dan kan er ook een mogelijkheid voor een individueel assessment gecreëerd worden.) Minstens een van de examinatoren is een docent van je opleiding.

Vorbereiding peerassessment

Ter voorbereiding lever je twee weken voor het peerassessment een zo beknopt en kernachtig mogelijk profielf dossier (maximaal 12 pagina's exclusief bijlagen) in met de volgende onderdelen:

- Voorblad conform de algemene instructies voorblad;
- Kort voorwoord;
- Uiteenzetting van jouw professionele identiteit. Hierbij geef je er blijk van dat je goed inzicht hebt in je eigen talenten, waarden, overtuigingen en kennis en in staat bent om door middel van een reflectieve cyclus en in dialoog met anderen jezelf verder kunt ontwikkelen.
- Je onderwijs- en vakvisie waarin je aandacht besteedt aan:
 - de taak van het onderwijs om bij te dragen aan de socialisatie, kwalificatie en persoonsvorming van leerlingen/studenten
 - nieuwe inzichten uit onderzoek, ervaringen uit de praktijk en literatuur op het gebied van je vak, vakdidactiek, algemene didactiek, pedagogiek en vakoverstijgende activiteiten.
 - interessante (internationale) ontwikkelingen met betrekking tot je vak, onderwijs, de beroepsgroep en de school als organisatieJe verbindt je visie aan sprekende voorbeelden uit je eigen praktijk en gaat daarbij specifiek in op de door jou gekozen afstudeerrichting.
- Je laat zien hoe jij je de komende jaren verder wilt ontwikkelen en betreft daarbij jouw talenten, waarden en identiteit.
- Bijlagen: je voegt zelfgekozen bewijzen toe van onderdelen die je aan wilt tonen, bijvoorbeeld een visiedocument, een casus waarin je aantoont je ethisch en/of maatschappelijk op te stellen, waarin je bezig bent met persoonsvorming en/of socialisatie, reflecties naar aanleiding van feedback etc.

Inhoud en opbouw peerassessment

In het peerassessment geef je op originele/eigen wijze weer waar jij staat en waar jij heen wilt als docent en hoe dat verbonden is met jouw onderwijs- en vakvisie. Ook ga je in op een actueel spelend thema in jouw afstudeerrichting (al dan niet gerelateerd aan je vakgebied).

Het peerassessment doe je samen met een aantal medestudenten. De duur is ongeveer 90 minuten bij vier studenten. Je presenteert maximaal 10 minuten en houdt een professioneel gesprek met je medestudenten en examinatoren. Na de presentatie zullen je medestudenten en de examinator verdiepende vragen stellen en feedback geven. Een opleiding kan in overleg met studenten ook kiezen voor een andere vorm van presentatie.

Ten slotte gaan de examinatoren zich beraden en vullen zij samen de beoordelingsrubric in (zie bijlage 2). De eindbeoordeling volgt bij voorkeur op dezelfde dag maar in elk geval binnen twee werkdagen.

Bijlage 1 Brede professionele basis voor bekwaamheid en kwalificatie

Op basis van gevorderde kennis en kunde binnen zijn vakgebied, de vakdidactiek daarvan en pedagogische theorieën en methodieken die relevant zijn voor zijn onderwijs, en ondersteund door gespecialiseerde handboeken en onderwijsmethododes kan de leraar:

- zijn eigen onderwijs vormgeven, afstemmen op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen, uitvoeren, evalueren en bijstellen.
- samenwerken met collega's in - en waar relevant ook buiten - de eigen instelling en zijn professionele handelen waar nodig afstemmen met hen.
- bijdragen leveren aan onderwijskundige ontwikkelingen door het raadplegen van bronnen, het inbrengen van informatie en kritische bijdragen aan oordeelsvorming en het oplossen van praktijkproblemen.
- meewerken aan praktijkgericht onderzoek ten behoeve van onderwijsontwikkelingen en gebruik maken van nieuwe kennis en inzichten uit onderzoek die praktijkgericht zijn uitgewerkt en beproefd.
- zijn professionele handelen uitleggen en verantwoorden.
- zelfstandig vormgeven aan zijn professionele ontwikkeling.

1 BREDE PROFESSIONELE BASIS - AFSTUDEERFASE

Onderzoekend vermogen

- doet didactisch ontwerponderzoek ten behoeve van onderwijsontwikkelingen en maakt gebruik van nieuwe kennis en inzichten uit onderzoek die praktijkgericht zijn uitgewerkt en beproefd.
- kan bijdragen leveren aan onderwijskundige ontwikkelingen door het raadplegen van bronnen, het inbrengen van informatie en kritische bijdragen aan oordeelsvorming en het oplossen van praktijkproblemen.

Digitale geletterdheid

- kan actuele digitale middelen verantwoord en effectief inzetten voor zijn onderwijs.
- houdt zich op de hoogte van actuele ontwikkelingen in de inzet van educatieve digitale middelen.

Professionele samenwerking

- kan betrouwbaar en proactief functioneren als collega binnen de vakgroep/het team op de school.
- kan samenwerken met collega's in - en waar relevant ook buiten - de eigen instelling en zijn professionele handelen waar nodig afstemmen met hen.
- kan methoden voor collegiale consultatie, intervisie, supervisie en andere vormen van samenwerken inzetten ten behoeve van de eigen ontwikkeling of die van de school.
- kan gesprekken voeren met derden in belang van de ontwikkeling van zijn leerling.
- gaat professioneel om met situaties waarin belangen / standpunten / emoties conflicteren.

Beroepsbeeld

- kan zijn onderwijs afstemmen op maatschappelijke, regionale tot internationale, ontwikkelingen en zijn leerlingen voorbereiden op de maatschappij, met verdiepende kennis van de contextspecifieke aspecten van (voorbereidend) beroepsonderwijs of algemeen vormend onderwijs (afhankelijk van de gekozen afstudeerrichting).
- gedraagt zich naar zijn sociaalmaatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden als docent, in zijn bijdrage aan de kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming van zijn leerlingen.
- is bekend met enkele vormen waarin de beroepsgroep zich internationaal, landelijk en regionaal organiseert en actuele ontwikkelingen daarin.

Professioneel profiel

- kan zijn professionele handelen uitleggen en verantwoorden aan de hand van actuele bronnen.
- kan een eigen onderwijs- en vakvisie m.b.t. de afstudeerrichting onderbouwen met actuele literatuur en verbinden aan eigen voorbeelden en regionale, landelijke en internationale voorbeelden.
- kan in professionele dialoog de eigen professionele identiteit ontwikkelen.
- zet zijn persoonlijke professionele talenten in voor zijn leerlingen, collega's en de school, binnen de richting die hij gekozen heeft.
- kan de overtuigingen en waarden die onder zijn eigen gedrag liggen benoemen en koppelen aan zijn visie, als reflectieve professional die voortdurend nadenkt over het eigen handelen en over effecten daarvan op leerlingen/ collega's.
- kan zelfstandig vormgeven aan zijn professionele ontwikkeling.

Bijlage 2 Beoordelingsrubric Professioneel profiel

Beoordeling Professioneel profiel

<vak> avo of bo 2019-2020

Naam student:	Opleiding (voltijd of FO-deeltijd):	(WPL-)school:
Studentnummer:	Afstudeerrichting:	
Naam 1 ^e examinerator:	Handtekening 1 ^e examinerator:	Toetscode Progress:
Naam 2 ^e examinerator:	Handtekening 2 ^e examinerator:	Datum t.b.v. invoer Progress (inleverdatum of datum assessment):
Gebruikte handleiding met vermelding van bijbehorend studiejaar:		

Voorwaarden om Professioneel profiel leraar <vak> avo/(v)mbo te kunnen beoordelen

	ja	nee	
<i>Volledigheid</i>	0	0	Het PP-portfolio is beknopt en compleet: bevat alle gevraagde onderdelen, waaronder een kritische reflectie op de leeruitkomst met verwijzing naar de bewijsstukken en het verplichte voorblad.
<i>Lay-out, spelling en stijl</i>	0	0	Teksten zijn goed leesbaar en bevatten geen of nauwelijks spelfouten. Het verslag is <i>gestructureerd</i> m.b.v. een inhoudsopgave, hoofdstuktitels, kopjes, alinea's en witregels en/of de digitale weergave is helder gestructureerd en navigeerbaar. De <i>stijl</i> is professioneel en navolgbaar.
<i>Bewijsvoering</i>	0	0	De bewijsvoering voldoet aan de VRAAK-criteria (Variatie, Relevantie, Authenticiteit, Actualiteit, Kwaliteit) en bevat in elk geval feedback van leerlingen/studenten, van de werkplekbegeleider en van een docent van NHL Stenden. Uit de bewijsvoering blijkt dat het gewenste niveau (bachelor eindniveau) van toepassen van kennis en inzicht bij herhaling wordt aangetoond in authentieke dagelijkse (onbegeleide) praktijkcontexten.
<i>Bronvermelding</i>	0	0	Bronvermeldingen en verwijzingen zijn consequent genoteerd volgens APA-richtlijnen.
<i>Afstudeerrichting</i>	0	0	De afstudeerrichting is zichtbaar in de bewijsvoering.

EINDBEOORDELING AANTONEN VAN DE LEERUITKOMST:			
Bewijsvoering is systematisch bovengemiddeld volledig en van hoog niveau t.a.v. het gevraagde voor de leeruitkomst, en omvat enkele uitzonderlijke prestaties.	Bewijsvoering is systematisch bovengemiddeld volledig en toont over de volle breedte een hoger niveau dan minimaal vereist voor het kunnen voldoen aan de leeruitkomst.	Bewijsvoering is acceptabel om redelijkerwijs vast te kunnen stellen of de leeruitkomst behaald is. Bewijsvoering is compleet en het niveau hiervan is toereikend.	Bewijsvoering is niet afdoende om vast te kunnen stellen of aan de leeruitkomst wordt voldaan. Er zijn hiaten, ernstige tekortkomingen of portfoliostukken tonen niet voldoende het vereiste niveau aan.
☐ uitstekend	☐ goed	☐ voldoende	☐ onvoldoende
Verantwoording eindbeoordeling en opmerkingen:			

Professioneel profiel als leraar in jouw vakgebied binnen de gekozen afstudeerrichting

Je expliciteert en ontwikkelt je eigen professionele identiteit in professionele dialoog met anderen. Daarbij kom je tot beschrijving of verbeelding van jouw eigen visie op onderwijs en jouw vakgebied binnen de gekozen afstudeerrichting vo of (v)mbo, met aandacht voor je sociaal-maatschappelijke verantwoordelijkheid om niet alleen bij te dragen aan de kwalificatie, maar ook aan de socialisatie en persoonsvorming van je leerlingen/studenten. Je onderbouwt je visie met actuele vakdidactische, pedagogische en vakoverstijgende inzichten en dilemma's uit literatuur, onderzoek en je eigen praktijk en betreft daarbij ook het bredere perspectief van de internationale context, de kenmerken van de beroepsgroep en de school als organisatie. In je conclusie schets je het gewenste ontwikkelperspectief voor de volgende fase(n) van je loopbaan.

Criteria:	criterium is meer dan voldoende aangetoond,	criterium is voldoende aangetoond,	criterium is niet voldoende aangetoond,
Actuele onderwijsvisie	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: een eigen visie hebt op vakgebied en onderwijs binnen je afstudeerrichting.	☐ Want:
Verbinding visie aan literatuur en praktijk	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: je onderwijs- en vakvisie onderbouwt met actuele literatuur en verbindt aan voorbeelden uit de onderwijspraktijk binnen je afstudeerrichting, met ook aandacht voor het bredere perspectief van de internationale context, de kenmerken van de beroepsgroep en de school als organisatie.	☐ Want:
Professionele verantwoordelijk heid	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: je als leraar en collega binnen een schoolorganisatie passend bij je afstudeerrichting sociaal-maatschappelijk en ethisch verantwoordelijk opstelt en bijdraagt aan de socialisatie en persoonsvorming van je leerlingen/studenten.	☐ Want:
Professionele dialoog	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: in professionele dialoog met anderen tot oordelen komt wat in een specifieke situatie onderwijspedagogisch-didactisch wenselijk is.	☐ Want:
Professionele identiteit	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: je professionele identiteit ontwikkelt door middel van cyclische reflectie, daarbij gebruik makend van je eigen talenten, waarden, overtuigingen en kennis, en die van anderen.	☐ Want:
Zelfsturing	☐ Want:	☐ Door te laten zien dat je: zelfstandig vormgeeft aan je professionele ontwikkeling en de volgende fase van je loopbaan.	☐ Want:

